

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Kun taivas on vihreä - Lastensatu tunnekasvatuksen tukemiseen

Wornell, Natasha

2017 Laurea

LAUREA

AMMATTIKORKEAKOULU

Laurea-ammattikorkeakoulu

Yhdessä enemmän

Kun taivas on vihreä - Lastensatu tunnekasvatuksen tukemiseen

Natashia Wornell
Sosionomi
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2017

Natashia Wornell

Kun taivas on vihreä - Lastensatu tunnekasvatuksen tukemiseen

Vuosi 2017 Sivumäärä 38 + 47

Tämä opinnäytetyö on interaktiivinen lastensatu. Tavoitteeni on ollut luoda hienovaraista materiaalia lapsille, heidän vanhemmilleen sekä muille lapsen elämässä oleville aikuisille lasten tunnekasvatuksen tukemiseen. Työn tarkoitus on tukea ja kehittää ennaltaehkäisevää sosiaalityötä ja siihen soveltuvia työkaluja, jotka eivät vaadi välttämättä ammattilaisen läsnäoloa. Työn päätavoite on tukea ja aktivoida lasten ajatusmaailman kehitystä sekä tukea vuorovaikutusta ja tunteista puhumista. Kirjallisuus menetelmänä on toiminut erinomaisena välineenä tähän tarkoitukseen.

Opinnäytetyö on toiminnallinen. Työn teoreettinen viitekehys sisältää katsauksia lasten kasvuun ja kehitykseen erityisesti keskilapsuuteen ja tunnemaailman kehitykseen sekä tunneteorioihin niin evolutiivisesta, kehollisesta kuin kognitiivisesta näkökulmasta. Teoreettisen viitekehityksen tavoite on vahvistaa työn tavoitetta ja tehtävää. Tämän lisäksi teoreettisessa viitekehityksessä on nostettu esiin tunteiden merkitystä myös yleisinhimillisestä näkökulmasta.

Sadun tekstin sekä kirjan sisältämät kysymykset olen itse kirjoittanut. Kuvituksia on tehnyt kuvataiteilija Edwina Goldstone. Kirjan markkinointi, kustantajan löytäminen ja julkaiseminen tapahtuvat vasta myöhemmin. Kirjan käyttöä seuraan myös sen valmistumisen jälkeen.

Asiasanat: emotio, lapsuus, tunne, tunnekasvatus, sadut

Natashia Wornell

When the sky is green - A children's storybook for supporting childhood emotional development.

Year	2017	Pages	38 + 47
------	------	-------	---------

The thesis is an interactive children's storybook. The aim of the thesis is to create subtle material for children, their parents and other adults in children's lives to help support childhood emotional development. The purpose of the thesis is to support and develop preventative social work and help create suitable tools that do not necessarily require the presence of a professional. The main goal of the thesis is to encourage and activate the development of children's thought processes while also supporting interaction abilities and discussions about feelings. Literature as a method proved to be a suitable instrument for the work's fundamental intentions.

The thesis is practice-based. The theoretical framework consists of reviews on childhood growth and development especially focusing on the emotional development in middle childhood as well as theories on emotions from evolutionary, cognitive and biological perspectives. The aim of the theoretical framework is to enhance the thesis' purpose and its goals. In addition the theoretical framework also underlines the significance of emotions and feelings from an overall human perspective.

The story and questions have been written by myself. The artwork and illustrations have been made by artist Edwina Goldstone. The marketing and publishing of the book itself will be continued after my graduation. Also experiences and use of the book will be monitored later on.

Keywords: childhood, emotion, emotional development, feeling, story

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Emootio ja tunne.....	7
2.1	Emootio vai tunne?.....	10
2.2	Lajit.....	12
2.3	Kehon vaikutus.....	15
2.4	Tajunnan ja tietoisuuden vaikutus.....	16
3	Tunnekasvatus ja tunnetaidot.....	18
4	Lasten kehitys ja kasvu.....	20
4.1	Lapsi, esikoulu ja koulu.....	21
4.2	Keskilapsuus ja tunnemaailma.....	23
5	Kohti tarinaa: Menetelmän valinta.....	24
5.1	Kirjallisuuden voima.....	25
6	Kun taivas on vihreä: Kirjan toteutus.....	27
6.1	Tarinan juoni ja ympäristö.....	28
6.2	Hahmot.....	28
6.2.1	Dee Dee.....	29
6.2.2	Salla.....	30
6.2.3	Haltikainen aka. Riemu.....	30
6.2.4	Possu.....	31
6.2.5	Siiri.....	31
6.2.6	Ilves.....	32
7	Eettiset kysymykset.....	32
8	Pohdinta.....	33
	Lähteet.....	36
	Liitteet.....	38
	Liite 1: Kun taivas on vihreä - Lastensatu tunnekasvatuksen tukemiseen.....	39

1 Johdanto

Olen aina itse ollut hyvin tunteikas. Olen saanut myös kasvaa ympäristössä, jossa tunteita sallittiin. En tiedä kuinka tietoisesti vanhempani ovat niitä sallineet mutta lapsuudessani minua ei kielletty tuntemasta mitään. Avoimesta ja sallivasta ympäristöstä huolimatta minun on myönnettävä, että en ole aina tiennyt mitä tunteillani pitäisi tehdä, varsinkaan lapsena. Uskon, että tämä on monille enemmän tai vähemmän tuttu ja väistämätön piirre elämässä. Rehellisesti sanottuna en myöskään usko, että tulemme ikinä täysin hallitsemaan, ymmärtämään ja tavoitteellisen avoimesti sallimaan tunteitamme vaikka me kuinka niin yritämme. Uskon, että tunteemme ja emootiomme tulevat olemaan aina jollain tapaa hieno mysteeri, jota tulisi lähinnä tiedostaa, kunnioittaa ja ihaila.

Kiinnostuin tunne-aiheesta toisen opiskeluvuoden aikana. Taistelin hieman itse omien tunteiden kanssa ja tutustutin itseni useiden kuukausien aikana siihen miltä minusta oikein tuntuu. Eräänä kauniina kesäiltana, kun olimme ystäväni kanssa pohtineet kuinka hyvä tai häiritsevä asia tunteikas ihminen voi olla hän pysähtyi ja sanoi ”Minusta on ihanaa tuntea, silloin tietää elävänsä!”. Nämä sanat jäivät mieleeni kuin lapsena kuultu lastensadun rohkaisulauselma. Ystäväni oli oikeassa, niin yksikertaista kuin se olikaan. Tunteet ovat aina totta (Jokipaltio 1997, 24), ja mielestäni vaikka olisivat kuinka järjettömiä niitä tulisi aina tovin kuunnella ja pohtia. Luin jostain, jonka lähdeä en valitettavasti enää löydä, että ”sosiaalityön tärkein tavoite on tehdä itsestä tarpeeton”. Voin sanoa, että nämä kaksi lausetta ovat luoneet arvoperustan oppinnäytetyölleni. Näiden kahden ihmisen sanoilla olen lähtenyt liikkeelle.

Olen koonnut tässä kirjallisessa raportissani sen, minkä uskon olevan oleellisinta työni perusteluun. Teoreettinen viitekehys on vain hipaisu valtavan lumikasan huipuista siitä, mitä aiheesta on pohdittu. Tavoitteeni on seuraavissa luvuissa tuoda esiin, kuinka avoimen keskenkäiset nämä ajatukset oikein ovat emootioista ja tunteista. Tärkeintä minulle on tuoda esiin emootioiden ja tunteiden kiistämätöntä olemassaoloa. Tässä raportissani en ole kysynyt suoraan, miksi meillä on tunteita. Luotan siihen, että katsaukseni tunneteorioihin vastaa tähän puolestani.

Jotta tunteista hyötyy ja oppii ja jotta ne palvelevat meitä läpi elämän vaatii kuitenkin harjoittelemista ja ylläpitämistä sekä turvallisia ja kannustavia ympäristöjä, joissa tämä on mahdollista. On tärkeä tukea niin lasten tunteita kuin niiden tunnetaitojaan ympäristöstä riippumatta. Esikoulussa, päiväkodissa ja koulussa nimenomaan tulisi siis näihin paneutua yhtälailla kuin kotonakin. (Kokkonen 2010, 103).

Avaamalla keskilapsuuden kehitysvaiheet olen halunnut tuoda esiin kuinka tärkeitä tunteet ovat meille lapsena. Uskon vahvasti siihen, että tunnekasvatusta voi tehdä myöhemmin elämässä, mutta sitä mitä lapsena on koettu voi olla hankalaa enää muuttaa. Luon katsaukseni tunteiden ja emootioiden kysymyksiin huomioiden, ei pelkästään lapsen kehityksen näkökulman, vaan myös yleisinhimillisestä näkökulmasta. Tällä haluan tukea sitä ajatusta, että emme ole koskaan liian vanhoja oppimaan. Tai lukemaan lastensatua.

Olen halunnut tällä työlläni luoda mahdollisuuden vastata kysymykseen, miten lähelle lapsia ja perheitä voidaan sosiaalityön ennaltaehkäisevällä otteella päästä, niin että se voi tukea niin lapsia joilla on haasteita tunne-elämässä kuin heitä jotka eivät oireile lainkaan. Haluaisin siis kysyä: Miten tarkasti ammatillisesti suunnitellun materiaalin avulla voidaan tarttua ennaltaehkäisevän sosiaalityön tehtäviin ja miten voimme tehdä siitä sellaista jota kuka vain voi käyttää? Kirjallisuuden kautta löysin yhden tavan lähestyä tätä kysymystä ja tuotin lasten kuvitetun ja interaktiivisen eli vuorovaikutteisen satukirjan. Työni tärkein tavoite oli luoda materiaali, joka tuo lapsen ja aikuisen yhteen. Minulle on tärkeää, että olen onnistunut luomaan lukijalle rauhallisen hetken joka tukee keskustelua ja tunteiden ilmaisua ilman, että sosiaalityön ammattilaisen tarvitsee olla läsnä. Ammattilaisen ja asiantuntijan tuki välittyisi nimenomaan tarkoin suunnitellun ja hienovaraisen materiaalin kautta. Minulle oli myös äärimmäisen tärkeä luoda työ, joka ei jäisi vain sosiaalialan ammattilaisten käyttöön tai tietoon.

Opinnäytetyöni koostuu lasten kirjasta sekä tästä kirjallisesta raportista, jossa perustelen kirjan tavoitetta ja viitekehystä. Kirjan markkinointi, kustantajan löytäminen ja julkaiseminen tapahtuvat vasta myöhemmin. Kirjan käyttöä seuraan valmistumisen jälkeen.

2 Emootio ja tunne

Lähestyn emootio- ja tunne-aihetta yksinkertaisesti. Tiedemaailmassa tunneteoriat ja tutkimukset aiheesta ovat vielä hyvin tuoreita. Tavoitteeni on tässä luvussa tukea tätä tuoreutta ja teoreettista avoimuutta avaamalla yksinkertaisesti näiden teorioiden avulla, sitä mitä tunteet ja emootiot oikein ovat, niin kuin me ihmisenä niitä koemme.

Lazarus & Lazarus (1994) aloittavat kirjaa *Passion and Reason - Making sense of our Emotions*, perustelemalla johdannossa miksi he ovat juuri sen kirjan kirjoittaneet. Huomasin jakavani samoja ajatuksia heidän kanssaan siitä, kuinka harvat kirjat ovat tosiaan kirjoitettu aiheesta tavallisille ihmisille. Teokset joita olen itse tämän opinnäytetyöni prosessin aikana lukenut ovat enimmäkseen suunnattuja eri tiedealojen ammattilaisille kunkin tiedealan sanastoa käyttäen. Niiden teosten välttämättömyydestä huolimatta ja kaikella kunnioituksella yhdyin siihenkin ajatukseen, että tämä luo ison kuilun siihen kuka voi tunteita ja emootioita tutkia ja ymmärtää.

Tämän lisäksi tämä tyyli mielestäni monimutkaistaa näinkin yksinkertaisen ja luonnollisen asian kuin tunteemme. Käytän tuossa sanaa *yksinkertainen* koska haluan sillä painottaa seuraavaa; yksinkertaisesti meillä on tunteita. Tosin yksinkertaisia ne eivät ole. Tämän sanottua en kirjoittaisi tätä tai edes ajattelisi niin, ellen olisi selaillut näitä kaikkia huikeita ja mieltä avaavia monipuolisia ja monimutkaisia teoksia.

Tässä vaiheessa totean, että näiden kahden työni pääkäsitteen erottelu ja määrittely ei ole ollut helppoa, eikä ole edelleenkään. *Emootio* ja *tunne* ovat niin suomen kielen kuin englannin kielen ilmaisussa yleisellä tasolla synonyymeja toisilleen. Lukuun ottamatta joitakin teoksia, koin hyvin hankalaksi erottaa lähteissäni, milloin kirjoittaja puhuu emootiosta ja milloin tunteista, milloin he tarkoittavat molempia ja milloin eroteltuna yhtä tai toista. Sanaa *emootio* kuten sanaa *tunnekin* käytettiin usein kuvaamaan kaikkea kehollista, psyykkistä ja kognitiivista toimintaa liittyen emootionaalisen tilan aktivoitumiseen ihmisessä tai eliössä.

Jotta voimme luoda käsityksen tunteista, niiden hallitsemisesta, ymmärtämisestä ja sallimisesta, on ensin tutustuttava siihen mitä tarkalleen tunteet ovat. Ja kuten edellisessä kappaleessa totesin, tämä ei ole yksinkertaisesti selitettävissä. Tunteita voi lähestyä ja ollaankin lähestytty monesta suunnasta. Voidaan ajatella tunteiden liittyvän kaikkien eliöiden sosiaaliseen kehitykseen ja selviytymiseen, erityisesti ihmisten sosiologiseen kehitykseen tai psykologiseen olemukseen. Aiheesta on myös evoluutioteoreetikoiden, käyttäytymistieteilijöiden näkemyksiä, kognitiivisia teorioita ja neurotieteiden vahvistamia ajatuksia sekä yhdistelmäteorioita. (Puolimatka 2011, 327.)

Iso osa näistä tuntuu menevän toinen toisensa kanssa ristiin. Olen kuitenkin huomannut, että perusajatus on sama; tunteet ja emootiot ovat erittäin suuri osa elämäämme, ne muovaavat persoonamme ja edistävät eloon jäämistä. Olen pyrkinyt laatimaan tässä luvussa tasapuolisen kattauksen mielenkiintoisia näkemyksiä näistä elämäämme täyttäneistä ilmiöistä, joita kutsumme emootioiksi ja tunteiksi. Tavoitteeni on luoda ymmärrystä yksinkertaisella tavalla tunteiden suuresta merkityksestä elämässämme.

Minusta tuntuu siltä, että yleinen käsitys emootioistamme ja tunteistamme on se, että ne ovat joko häiritseviä tai rikastuttavia asioita elämässämme. Jokin sivullinen tuntuu vaikuttavan siihen, miten me elämässä toimimme, jos niiden vaikutusta sallitaan. Helpompi tapa huomata tunteita tapahtuu silloin kun emme ole kiinnittäneet tarpeeksi huomiota näihin hienovaraisiin tuntemuksiin. Yhtäkkäinen tunnepuuska voi vallata mielen ja kehon ja havahdumme ylivoimaisesta tunnesekamelaskasta, josta järjellinen ajattelu tai toiminta on kaukana.

Todellisuudessa emootiot ja tunteet ovat kuitenkin olleet keskeisessä roolissa ihmisen ja muidenkin eliöiden henkiinjäämisprosessia, lisääntymisprosessia ja hyvinvoinnin tavoittelua kautta historian ja niillä on edelleen hyvin tärkeitä rooleja arjessamme (Damasio 2003, 39-40). Jännittävä ajatus onkin se, että nämä elämäämme niin voimakkaasti vaikuttavat ilmiöt eivät ole saaneet aina sitä hyväksyntää ja huomiota jonka ne ansaitsevat ja vasta lähiaikoina useilla tieteenaloilla emootio on saanut oikeutetun paikan tutkimuksien keskeisenä kohteena (Lazarus & Lazarus 1994).

Tunteet tuovat elämäämme monia ulottuvuuksia. Ne luovat elämässämme koetuille tapahtumille merkitystä ja arvoa, niiden avulla voidaan tavoitella tietoisesti tai tiedottomasti meille hyvinvointia ja varmistaa eloonjäämistämme. Valitsemme itsellemme mieleisiä ympäristöjä tai tehtäviä tai rentoudumme, pakenemme tai puolustaudumme juuri tunteiden ansioista. (Kokkonen 2010, 10-11.)

Ensimmäiset tutkimukset, jotka valaisivat emootioiden maailmaamme, toteutuivat Charles Darwinin toimesta sosiaalibiologisesta tai evolutiivisesta näkökulmasta, kun hän aloitti tutkimustyönsä kasvojen ilmeiden geneettisistä ominaisuuksista ja niiden hyödyistä. Kuten kaikki muutkin ihmisiä tutkivat tieteet, sosiaalibiologiassa oli kuitenkin jätetty tunteiden tutkimista vähemmälle sillä emootioita ja tunteita koettiin päämäärättöminä ja hankalasti tutkittavina. (Weinrich 1980, 114.)

Darwinin (ks. Plutchik 1980, 7-8) käsitys luonnonvalinnasta väittää, että jokaisen elossa olevan eliön ominaisuuteen kuuluu eloonjääminen, joka on tarkasteltavissa muun muassa myös niiden emotionaalisessa käytöksessä. Kuten Damasiokin (2003, 39-41,43-44) painotti, kun asetteli emootiot homeostaasikoneen kärkipäähän, että emootiot ovat vahvasti kytköksissä, elleivät jopa suurimpia vaikutustekijöitä evolutiivisessa mielessä eliöiden kehitykseen ja säilyvyyteen. Niin eläimet kuin ihmisetkin tarvitsevat tänäkin päivänä samoja asioita ja reagoivat samankaltaisesti vaaraan tai mielihyvään kuin tuhansia vuosia sitten. Vaikka käytöstävät kehittyvät ja muuttuvat ajan ja eliön tarpeiden mukaan moni käytös on silti tunnistettavissa samankaltaisena monissa eläimissä, ihmisissä ja läpi kehityshistorian. James (1890, ks. Damasio 1994, 129) puolestaan kysyi että mikä olisi emootio tai tunne ilman kehollista reaktiota eli tunteiden fyysisistä oireilua. Emotionaalinen reaktio on yhtä vahvasti fyysinen kuin psyykinen. Monia kuitenkin häiritsi Jamesin ajatus, sillä se ei perustanut prosessia, jonka mieli tekee jo ennen emootion syntyä ja siitä seuraavia toimintoja. Lazarus (1994, 174) puolestaan painottaa, että emootiomme ja tunteemme sisäsyntyisinä ilmiöinä viittaavat ihmisen biologiaan. Hän korostaa ajatusta siitä, että mikäli näin on niin olemme varmasti perineet suurimman osan emotionaalisista taipumuksistamme muilta meitä edeltäneiltä lajeilta. Kun Lazarus & Lazarus (1994, 174) esittivät ajatuksiaan koirien tunteiden tulkitsemista ja siitä kuinka niiden tulkitseminen saattaa olla hankalaa ilman tietynlaisia ihmisille ominaisia ilmaisupiirteitä,

aloin pohtia sitä kuinka tulkinnan vaikeus tulkitaan myös ihmisten tunneilmaisussa. Itse olen kohdannut monesti tilanteita, joissa on vaikea tietää mitä toinen tuntee tai ajattelee tilanteesta, edes ilmeiden tai eleiden perusteella. Sanotaan, että ihminen ilmaisee myös puheella mutta näinkään ei aina ole. Mielestäni voimme yhtälailla elää pimennossa tai vain vaistomme varassa myös ajatellessa ihmisten tunteiden tulkintaa, omiemme kuin toisten. Tämä minusta vahvistaa tavallaan edellä mainitun Jamesin ajatusta siitä, että mitä tunteet ovatkaan jos poistamme niiden fyysisiä ilmentymiä ja niiden luettavuutta.

Totuus on kuitenkin se, että edelleen monet asiantuntijat kiistelevät niin *tunne*-sanan käytöstä kuin siitä kuinka paljon meillä tosiaan on tunteita ja millä tavalla niitä tulisi luokitella (Goleman 1995, 341). Vaikka ei ole vielä löytynyt yhteistä ajatusmaailmaa emootioistamme ja tunteistamme (ja tavallaan onneksi ei olekaan vielä), on muutamia teorioita, jotka auttavat meitä jäsentelemään emootioita ja tunteita sekä ymmärtämään, miten tunteemme oikein toimivat ja miksi.

Ensimmäinen haasteeni tässä työssä oli emootion ja tunteen erottaminen. Ennen kuin aloitin työni olin pitänyt näitä kahta sanaa samana asiana, kuten ilmeisesti moni muukin. Huomasin nopeasti, että näin ei ole. Seuraavan selityksen jälkeen, yksinkertaisuuden vuoksi, käytän tässä raportissa sanaa *tunne*, jolla kuvaan juuri näitä kaikkia ilmiöitä, emootioita ja tunteita, joita tunnemme niin kehossamme kuin mielessämme eli kaikkea ruumiillista, mielen ja tajunnan toimintaa - Kaikkea mitä voi syntyä kun tunnemme. Kun käytän sanaa *emootio* tarkoitan sen juuri siinä merkityksessä miten sen seuraavassa luvussa avaan.

2.1 Emootio vai tunne?

Jokapäiväisessä arjessamme sanat emootio ja tunne tuntuvat olevan suomen kielessä sama asia, kun emme tutki tai tiedä niistä sen enempää. Emootio-sana tulee latinan kielen sanasta *emotere*. Sana *motere* tarkoittaa latinan kielessä liikuttamista ja liikkeelle panemista. Kun *motere* sanan eteen lisää e-kirjaimen sana tarkoittaa pois päin liikuttamista. Sanan alkuperä vahvistaa teoriaa siitä, että emootio on automaattinen ja biologinen reaktio jonka seurauksena keho, mieli ja käytös muuttuvat. (Goleman 1995, 20.)

Emootiot ja tunteet mielletään liittyvän sellaiseen yläkäsitteeseen kuin affekti eli mielenliikutus tai tunnetila (Kokkonen 2010, 14). Vaikka emootiot ja tunteet ovatkin hyvin samankaltaisia ja liittyvät toisiinsa prosessina, niiden luonne ja ydintavoite kehossamme ja mielessämme ovat hyvin erilaiset. *Emootio* (emotion) tapahtuu ennen *tunnetta* (feeling). Emootion ydintehtävä, eliön eloon jääminen, on reagoida johonkin ärsykkeeseen yhdessä kehon muiden biologisten toimintojen kanssa. Emootiot ovat automaattisia toimintoja, jotka välittyvät pääosin kehon toteutetuista toiminnoista. (Damasio 2003, 38-40.)

Emootioilla on hyvin vahva vaikutus siihen, missä tilassa olemme. Voi jopa sanoa, että ärsykkeiden kautta koetut emootiot vaikuttavat nimenomaan siihen, miten selviämme tietystä ärsykkeestä ja miten toimimme. Nämä eivät koske vain ihmisiä vaan myös suurta osaa eläinkunnasta ja muista maallisista eliöistä. Jokainen koettu tunne asettaa eliön tai ihmisen tietynlaiseen tilaan, jolla on tarkoitus. Kun ihminen tuntee surua tai pelkoa, häviävät nälän tunne ja seksuaaliset vietit, kehomme hidastuu, ja olemme kokonaisvaltaisesti valmiustilassa esimerkiksi itsemme puolustamiseen. Ilon tunne aiheuttaa kehon ja mielen rauhoittamista. Tämän lisäksi mielihalut lisääntyvät, positiiviset ajatukset lisääntyvät ja olemme vastaanottavaisempia. (Damasio 2003, 129-131.)

Yksinkertaisesti ajatellaan siis, että emootiot ovat automaattisia, kehollisia, ensisijaisia reaktioita, jotka ilmenevät hyvin pian tapahtuman jälkeen. Emootiot muokkaavat aivotoimintaa, kehon toimintaa ja käyttäytymistä ja ne mielletään tiedostamattomina tai esitietoisina tunne-reaktioina. (Kokkonen 2010, 14.)

Lazarus, Kanner ja Folkman (1980, 192) katsovat puolestaan, että emootio syntyy, kun ihminen tulkitsee tulevan tapahtuman lopputulosta ympäristössä, joko ennalta tiedettyä tai ennakoitua. Tässä ajatustavassa oppiminen, muisti, havainto ja ajattelu ovat emootioprosessin perusominaisuuksia.

Tunteet taas seuraavat emootioiden jälkeen. Ne ovat havaintoja siitä, mitä kehossamme ja mielessämme tapahtuu niiden aikana (Damasio 2010, 113, 125). Tunteisiin liitetään usein myös tunnekokemuksen tiedostamista, jonka vuoksi ne ovat meille tutumpia. Näihin liittyvät vahvasti omat yksilölliset ominaisuudet kuten kulttuuri, kasvatus ja muistikuvat (Kokkonen 2010, 14-16). Näitä tapahtumia ja asioita voidaan kutsua esineiksi ja kuviksi, aivoihin välittyvinä väläyksinä. Kuvat käynnistävät aivoissa ja kehossa tapahtumaketjun, joka laukaisee tietyn tunteen. Tämä on helposti havaittavissa esimerkiksi tilanteessa, jossa mieleesi palautuu aiemmin tapahtunut tapahtuma, jonka koit epäoikeudenmukaisena ja loukkaavana. Myöhemmin toisessa ympäristössä mieleesi palautuu aiemmin tapahtunut tilanne ja koet uudelleen mielesi ja kehosi reagoivan samalla tavalla kuin ensimmäisellä hetkellä. Tunnereaktio on samankaltainen kuin alkuperäinen. (Damasio 2010, 113, 125.)

Tunteita mielletään enemmän yksilöllisiksi kokemuksiksi, sillä niihin liittyy vahvasti edellä mainittu kulttuurillinen tausta ja kasvatus sekä omakohtaiset kokemukset ja yksilölliset kehon reaktiot sekä käyttäytymisen muutokset kuten niistä viestivät kasvojen ja kehon eleet. (Kokkonen 2010, 14-16). Toisin sanoen asia, joka synnyttää toisessa inhoa, ei välttämättä aiheuta toisen mielelle ja keholle samankaltaista ärsykettä ja siitä seuraavaa emootiota. Hyvä esimerkki tästä on oma suhtautumiseni kauhuelokuvaan. Itse koen joitakin elokuvan kohtauksia

liian pelottavina ja epämiellyttävinä kun taas ystäväni ei koe tuntevansa pelkoa lainkaan ja saattaa jopa naurahtaa elokuvan juonelle.

Tunnekokemus voi jakaantua myös kahden ulottuvuuden välillä eli tunteen valenssin ja tunteen vireystilan. Tunteen valenssi määrittää tunnekokemuksen miellyttävän tai epämiellyttävän kokemuksen välillä. Tunteen vireystila puolestaan määrittää tunnekokemuksen hahmottamista rauhallisen tai kiihtyneen olotilan välillä. (Kokkonen 2010, 14-16.)

Tunteiden laukaisuun vaikuttaa yllättävän vahvasti kulttuurikasvatuksemme ja se, mihin olemme tottuneet reagoimaan ja millä tavalla. Vaikka kulttuureilla on omat tapansa ilmaista tunteita ja asenteita, niiden esittämiseen perusemootiot ovat tunnistettavissa kulttuurisista taustoista huolimatta (Ekman 1972 ja Izard 1971, ks. Izard & Buechler 1980, 167). Joissakin maissa tai kulttuureissa tosin ei välttämättä ole nimettyä sanaa masennuksen olotilalle, jolloin tavallaan tunnemme jotain muuta. Mutta se ei tarkoita, etteikö sitä tunnetta olisi olemassa jos sillä ei ole nimeä tai sillä on toinen nimitys. (Marsella 1976, ks. Plutchik 1980, 5.)

On siis selvää, että emootion ja tunteen määrittelemisen rakentuu selkeästi kahdesta hyvin selkeästä näkökulmasta; emootiot ja tunteet ovat luonnollisempia ilmiöitä elämässä kuin järki ja rationaalinen päättely ja toisekseen emootiot ja tunteet tavoitteellisesti auttavat eliöitä hakeutumaan turvalliseen ja miellyttävään tilaan. Ne ovat monilukuisia mekanismeja jotka motivoivat tai/ja helpottavat käyttäytymistä (Weinrich 1980, 124). Emootiot ja tunteet ovat lyhyitä ja äkillisesti koettuja mielen ja kehon tiloja. Pitkäkestoisempia tunnetiloja ovat sitten mielialat sekä toistuvasti esiintyvät tunnetilat, jotka alkavat näyttäytyä ihmisessä luonteen piirteinä. (Goleman 1995, liite A.)

2.2 Lajit

Kuten aiemmin mainitsin, edelleen kiistellään monista tunteisiin ja emootioihin liittyvistä ajatuksista. Mainitsen tämän toisinaan, koska haluan säilyttää raportissani avoimuuden. Yksi aihe joka jakaa mielipiteitä on se, että onko olemassa ensisijaisia-, universaali- tai perusemootioita (Goleman 1995, liite A). Tosin, kun ymmärrämme edes vähän emootioiden ja tunteiden merkityksen näkökulmasta, omasta mielestäni niiden järjesteleminen voi tuntua loogiselta. Se voi olla tapa, jolla helpotetaan kokonaisvaltaista ymmärrystä aiheesta.

Damasio (2003, 50) on luokitellut emootiot kolmeen ryhmään. Jokaisella emootiorhymällä on oma tarkoituksensa. Näiden emootiorhymien ymmärtäminen auttaa meitä ymmärtämään helpommin myös itseämme ja tunnistamaan omia käyttäytymiskuvioitamme.

- Universaalit eli perus- tai ensisijaiset emootiot ovat niitä, joita voimme jo sanoa olevan kansainvälisesti tunnistettavissa ja niiden määrittäminen on helppoa. Tähän luokkaan kuuluvat viha, pelko, yllättyneisyys, inho, suru ja onnellisuus. (Damasio 2003, 50-53.)
- Sosiaaliset emootiot eli sekundaariset emootiot ovat niitä, joita koemme herkemmin sosiaalisissa ympäristöissä ja, jotka ovat havaittavissa helposti myös useammassa eläimissä. Sosiaalisia emootioita ovat häpeä, syyllisyys, nolostuminen, ylpeys, kiitollisuus, ihailu, kateellisuus, loukkaantuminen ja kateus. (Damasio 2003, 50-53.)
- Kolmannen ryhmän muodostavat taustaemootiot. Taustaemootioita ovat niitä emootioita, jotka jotkut meistä tuntevat herkemmin, kun toiset ja joita emme välttämättä tunnista tuntevamme. Niiden hiljainen luonne ei vähennä niiden merkitystä. Havaittu kevyt levottomuus tai innostus kaverissa tai rauhallisuus perheenjäsenessä. Havaitseminen tapahtuu kasvonilmeissä, äänensävyssä ja kehonkielessä. (Damasio 2003, 50-53).

Tunteet ja emootiot kuuluvat Damasion (2003, 39-41,43-44) mukaan niinkin yksinkertaiseen biologiseen faktaan kuin siihen, että jokaisella eliöllä on syntyessään kehossaan mekanismeja, joiden tehtävä on automaattisesti ratkaista kyseisen eliön perusongelmia kuten immuunivasteet, refleksit, aineenvaihdunta, kipu- ja mielihyväkäyttäytymiset, vietit ja motiivit. Näiden säätöjen prosessia Damasio kutsuu homeostaasikoneeksi. Homeostaasikoneen kärkipäässä, siellä monimutkaisemmassa päässä, sijaitsevat eliön varsinaiset emootiot. Homeostaattisen prosessin hallinta perustuu arviointiin eliön sisäisistä ja ulkoisista olosuhteista. Näiden mukaan tehty yksinkertaisen ratkaisun tavoite on eliölle negatiivisen asian poistaminen tai positiivisen asian tavoittaminen. Positiivisuuteen pyrkiminen joko tietoisesti tai tiedostomattomasti on olemassaolomme ensisijainen tavoite. Näin voi sanoa myös emootioiden tehtävästä.

Myös Izard (1980, 165-166) on tuonut perusemootio-käsityksen esiin omassa teoriassaan, Differential Emotion Theoryssa. Hän vahvistaa Darwinin ja Damasion tukemaa ajatusta siitä, että on olemassa universaalisti tunnistettuja emootioita. Niiden mukaan jokaisella perusemootiolla on oma neurologinen kasvualusta, maailmanlaajuisesti tunnettu kasvonilme ja yksilöllinen kokemus, joka synnyttää motivaation.

Izardin teoriassa (Izard 1971; 1972; 1977, ks. Izard & Buecgler 1980, 166) käsitellään emotionallisten prosessien ja muiden ihmisten persoonaan vaikuttavien alijärjestelmien kuten ominaisuuksien, ilmöiden ja mekanismien suhdetta toisiinsa sekä ajatusta siitä, että joitakin emootioita on olemassa syntymästä saakka. Izardin mukaan ihmisen persoonallisuuden kuuluu

kuusi alijärjestelmää; emotionaalinen, homeostaattinen, motorinen, havainnollinen, kognitiivinen ja motivaatiot. Nämä kuusi alijärjestelmää tuottavat neljä motivaattoryyppiä; motivaatiot, emootiot, affekti-havainto ja affekti-kognitio vuorovaikutukset sekä tunnepitoinen-kognitiivinen rakenne ja suuntautuminen. Nämä vaikuttavat Izardin mukaan vahvasti ihmisen motivoinnin monipuolisuuteen ja monimutkaisuuteen. Teorian mukaan perusemootiot määrittävät tajunnan määrää hallitsemalla tietoisuutta. (Ekman 1972; Izard 1971, ks. Izard, Buechler 1980, 167).

Izardin (1980, 168) perusemootiot ovat seuraavat; ilo, kiinnostus, yllättyneisyys, suru, viha, halveksunta, inho, pelko, häpeä ja syyllisyys. Näiden emootioiden ajatellaan ohjaavan käyttäytymistä ja olevan meillä jo syntyessään. Damasio (1994, 131) taas kyseenalaistaa sen ajatuksen, että meillä olisi syntyessään jo tiettyjä tunteita, mutta pitää sitä todennäköisenä, että sekä mielemme että kehomme ovat synnynnäisesti valmiita reagoimaan tilanteen vaatimalla tavalla, emootion viestin mukaisesti. Damasion (2010, 121 -124) mukaan emootiot ovat toimintaohjelmia, jotka muuttavat ruumiin tilaa. Niiden luontainen ennustettavuus, automaattisuus ja opettelemattomuus viittaavat niiden alkuperään ja säilyvyyteen evoluutiossa. Vaikka ne toimivat, laukeavat ja käyttäytyvät prosessina samankaltaisesti jokaisessa eliössä, ärsykkeet, jotka laukaisevat tiettyjä emootioita, eivät ole kaikille samanlaiset. Kaikki eivät emotionaalisesti reagoi kaikkeen siis samankaltaisesti.

Kirjassaan Tapahtumisen tunne Damasio (1999, 42) jakoi emootioiden ilmenemistä minun mielestäni loogisesti kolmeen kokemuserrokseen. Varsinaiset emootiot eli ne alkuperäiset ja perusemotionaaliset mekanismit mielessämme ja kehossamme sijaitsevat pohjakerroksessa, osana eliöiden biologista toimintajärjestelmää. Ne ovat automaattisia toimintojen ohjelmia, jota evoluutio on koonnut ja jotka välittyvät pääosin kehon toteutetuista toiminnoista. Toisessa kerroksessa ovat emootioista kumpuavat emootioiden tunteet, joka kertovat meille mitä mielessämme ja kehossamme tapahtuu juuri emootion aikana. Nämä kaksi prosessia tapahtuvat myös muissa elävissä olennoissa kuin ihmisissä eivätkä vaadi tietoisuutta tai tajuntaa. Se mikä erottaa ihmisten kokemat tunteet muiden eliöiden tunteista ja emootioista, on tajunta ja tietoisuus, eli kolmannessa kerroksessa on tiedostettuja tunteita. Nämä ovat niitä, joita tiedämme tuntevamme. Vaikka näistäkään emme osaa sanoa usein varmaksi, mikä tunne on mitäänkin vai onko se vain tunteiden kokoelma. Damasio (1994) painottaa, että koemme emootion (emotion) ilman tietoisuutta ja tajuntaa, mutta tietoisuutemme ja tajuntamme auttaa meitä tuntemaan (feeling). Yksilön tajunnan kautta tunteet ovat vaikuttavimmillaan. Emootiot eivät siis edellytä tietoisuutta mutta tunteiden tiedostaminen auttaa meitä kuitenkin paremmin ymmärtämään kokemustamme, itseämme ja muita (Damasio 1994, 133).

2.3 Kehon vaikutus

Nyt kun ollaan kevyesti tutustuttu siihen, mikä on emootio ja kuinka niistä kumpuavat tunteet saavat alkunsa, pääsemme tutustumaan minun mielestäni mielenkiintoisempaan alueeseen eli siihen mitä kukin tunne tarkoittaa kehollemme. Pääsemme siihen kohtaan raporttia, joka antaa tunteille parrasvalon ja niiden ansaitsemaa kunnioitusta, sillä oletko koskaan ajatellut miksi tunnet häpeää, tai miksi kehosi reagoi tietyllä tavalla kun vihastut?

Keho reagoi yhtä voimakkaasti emootioon kuin mielikin. Onnellisuuden tunnetta koettaessa tietyn aivot toiminnan vuoksi mielestä poistuvat negatiiviset ajatukset. Huolestuneisuuden tunne vähentyy ja kehon energiamäärä lisääntyy. Onnen tunne auttaa rentoutumaan ja keskittymään. Pelkotilanteessa suuriin lihaksiin virtaa verta ja aivot asettavat kehon hätätilaan, jolloin mieli keskittyy harkintaan ja on valmis pakenemaan. Viha saa aikaan veren virtaukseen käsiin, mikä valmistaa taisteluun, adrenaliinin erittymisen vaikuttaessa edelleen kehossa samalla tavoin. (Goleman 1997, 23-25).

Suuttumus- ja pelkotilanteessa veren virtaus muuttuu, vihan tunne saa veren virtaamaan käsiin, jotta reaktiot esimerkiksi itsensä puolustamiseen tai aseeseen tarttumiseen olisivat helpompia. Vihastuessa tai suuttuessa adrenaliini lisääntyy, joka tukee yksilöä jaksamaan muuten ylivoimaisiin fyysisiin toimintoihin. Pelkotilanteessa taas veri virtaa suuriin lihaksiin, jotta pakeneminen olisi helpompaa ja samalla aivot laittavat kehon hälytystilaan jonka ansiosta keho keskittyy vain vaaratilanteeseen. Rakkauden tunne on taas pelkotilan vastakohta ja keho rauhoittuu ja kokee tyytyväisyyttä. Inhosta syntyvät kasvon liikkeet ovat kulttuurista riippumattomia ja lähettävät kaikkialle saman viestin jostakin inhottavasta asiasta. Hämmennyksen aiheuttama kulmakarvojen nostaminen avaa silmiä ja auttaa yksilöä hahmottamaan joko fyysisesti tai kuvainnollisesti tilannetta tai maisemaa kokonaisvaltaisesti. Surutunteen tavoite on auttaa meitä käsittelemään menetystä ja puolestaan asettaa kehon ja mielen lepoon. Vetäytyminen, aineenvaihdunnan hidastuminen ja levon tarpeen lisääntyminen auttavat menetyksen ymmärtämisessä ja luovat aikaa suruasian käsittelyyn. Suru vie energiaa ja rauhoittaa laimaannuttaen meitä, se lisää halua vetäytyä ja olla rauhassa antaen aikaa ajatuksille ja voimaa selviämiseen. (Levenson, Ekman, Wallace & Friesen 1990 kts. Goleman 1995, 23-25.)

Häpeän tehtävä on poistaa ihminen ympäristöstä, jossa häntä tai hänen käytöstään mahdollisesti arvostellaan. Fyysiset ominaisuudet ovat katsekontaktin välttäminen ja vetäytyminen. Syyllisyyden tehtävänä nähdään tarve korjata väärin tehtyä toimintaa sekä tekijän vastuun ottoa tekemisistään. Kuten häpeäkin, syyllisyyden tunne korostaa ihmisille oikean ja väärän merkitykset. (Helkama 2002, 129.)

Itse näkisin, että kun puhutaan tunteista, emootioista ja ylipäätään siitä, miltä sisimmäsämme tuntuu, miellämme tapahtuman hyvin psyykkiseksi ilmiöksi. Tai sanotaanko näin, että ensisijaisesti miellämme sen psyykkiseksi. Kuten edellisessä luvussa esiteltiin, emootio ja niistä seuraavat tunteet ovat juuriltaan hyvin fyysisiä. Ennen kun olemme tietoisia tunteesta, emootio on jo synnyttänyt fyysisen muutoksen kehossa, joka saa eliön tai tässä tapauksessa meidät eli ihmisen toimimaan, tunnetilassa tiedostamme tuntevamme tunnetta. Tämä reaktioprosessi on säilynyt samana evoluutiossa, mutta nykypäivänä havaitsemme niitä lähinnä ”valmisteluna” tapahtumaan tai ensisijaisena vaistona. Mieleemme, itsesäätelyn taito ja järki osallistuvat myös nykyisin tunnereaktion toimintaan. (Goleman 1995, 23.)

Minun mielestäni näiden fyysisten ominaisuuksien tarkastelu ja ymmärtäminen tukevat kykyämme ymmärtää kokonaisvaltaisesti, kuinka paljon tunteet vaikuttavat meihin ja minkä takia. Omat käsitykseni muun muassa pelosta, vihasta ja häpeästä ovat muuttuneet huomattavasti nimenomaan myönteisempään ja vastaanottavaisempaan suuntaan tämän opinnäytetyöni prosessin aikana.

Kun ymmärrämme näitä fyysisiä rektioita tai tunnemme niitä pintapuolisesti, meidän on helppoa sallia niitä kaikkia itsellemme ja toisille. Näiden fyysisten tilojen ymmärtäminen auttaa myös lapsia ymmärtämään, mitä kehossa ja mielessä tapahtuu, kun voimakkaan tuntuinen olotila, joka on heille vielä tuntematon, valloittaa olemuksen. Kysymys ”miksi minusta tuntuu tältä?” saa minusta uuden merkityksen, kun vastaukseen ”koska olet surullinen” saadaan lisäys ”ja kehosi valmistaa sinut jaksamaan ja selviytymään”.

2.4 Tajunnan ja tietoisuuden vaikutus

Tunteet ja emootiot, niin hyvät kuin huonotkin ja kaikki siltä väliltä ovat mieleemme perusta. Tästä huolimatta ymmärrämme niistä tieteenalasta riippumatta tänäkin päivänä hyvin vähän. Vaikka emootiot ja niistä syntyvät tunteet ovat olleet mukana tuhansia vuosia, emme me edelleenkään tiedä tarkalleen, mitä ne ovat ja tarkoittavat. Tunnekäsityksen (feeling) ydin on ihmisen mielen ja kehon ilmaisu niiden hyvinvointia tai huonovointisuutta koskien voivat paljastaakin ihmisen tai eliön elämäntilan. (Damasio 2003, 15-18.)

Plutchik (1980, 3-8) väittää, että tunne, joka mielletään subjektiiviseksi kokemukseksi, olisikin laajemmin tarkasteltavissa, ja että siinä otettaisiin huomioon, että ne eivät olisikaan subjektiivisia, vaan rakennelmia ja päättelyitä, jotka perustuvat tietynlaiseen havaittuun näyttöön, kuten ulkoiset ilmaisulliset käytökset, suulliset kertomukset tunteista ja vertaisten kokemuksista. Mikään yksittäinen ilmaisu tai kokemusväylä ei ole yksinään riittävä määrittelemään yhtä tunnetta. Yksi tunne, vaikka todennäköisesti siihenkin kuuluisi monipuoliset kerrokset muita

hienovaraisempia tunteita tai vaikka se pitäisi sisällään kokoelman tunteita, kuuluu fyysisiä oireita, asenteita, toimintaa sekä impulsseja ja fysiologisia muutoksia.

Emootiot ja tunteet ohjaavat meitä enemmän kuin osaamme kuvitellakaan. Näin ne ovat tehneet läpi evoluution. Sanotaan jopa, että ne ovat siellä niitä hetkiä varten, kun päätöstä tai toimintavaihtoehdon punnitsemista ei voi jättää pelkästään ihmisen järjen varaan. Tunteet ohjaavat meitä siis suuntaan, joka on aina palkitseva ja hyödyllinen. (Goleman 1995, 20.)

Päätöksentekoprosessissa tutkimme tuntemuksiamme järkeä edustavan vaihtoehdon ohella ja punnitsemme ratkaisua. Nykypäivän kehittyneissä inhimillisissä ympäristöissä olemme keskittäneet ajatuksiamme, toimintojamme ja päätöksiämme siihen, mikä on järkevintä, ja tunteet ovat jääneet kaikin puolin taka-alalle. Kun tarkkaillaan historiaa, voidaan löytää lukuisia lakeja ja eettisiä sääntöjä, jotka ovat luotuja säätelemään ihmisten tunneperäisyyteen liittyviä käytösmalleja. Todellisuus on kuitenkin se, että se reaktio joka on ohjannut meitä kautta historian ja on noussut nyt lähivuosisikymmenen aikana ajankohtaiseksi ja varteen otettavaksi ilmiöksi, jättää silmänräpäyksessä järjen taakseen tarpeen tullen. (Goleman 1995, 20.)

Tunteiden kognitiiviset ja evolutiiviset teoriat kulkevat hyvin vahvasti rinnakkain, kun ihmisen kognitiivinen kehitys on läheisesti sidoksissa evolutionalliseen kehitykseen (Plutchik 1980, 18). Plutchik (1980) on tutkinut laajasti tunteiden evoluutiota, niiden paikka evoluutiossa ja niiden yhteisvuorovaikutusta kognition kanssa. Hänen psykoevolutiivinen teoriansa tunteista on kansainvälisesti arvostettu. Pyrin seuraavassa avaamaan tämän mielenkiintoisen näkemyksen. Hänen psykoevolutiivinen teoriansa tunteista luo avaran evolutiivisen katsauksen siihen, millä tavalla miellämme tunteita niin ihmisissä kuin eläimissäkin. Teoria avaa yksinkertaisesti mielenkiintoisia näkökulmia siihen, millä tavalla emootiot, evoluutio, vuorovaikutus, perustarpeet ja kehitys ovat kytköksissä toisiinsa. (Plutchik 1980, 3.)

Plutchikilla (1980, 13-14) on vahva näkemys emootioiden, tunteiden ja kognition suhteesta toisiinsa, kuten Damasiolla (1994, 133) oli tunteiden ja tietoisuuden välisestä vuorovaikutuksesta. Säilyvyyteen, elämiseen ja kehitykseen ei liity vain biologinen reaktioprosessi, johon vaistomaisuus ja alitajunta nojailevat. Jotta eliö on voinut säilyä, selviytyä ja kehittyä, sen on tarvinnut myös arvioida ympäristöään, jolloin kognition rooli emootioprosessissa käynnistyy. Plutchik painottaa, että tämä kognitiivinen arvio nimenomaan edistää emootiopohjaisia reaktioitaan, johtaen siihen millä tavalla eliö on vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Arviointiin tosin kuuluu myös kyky ajatella, ennustaa ja toimia. Plutchik (1980, 13-14) esittää myös näkökulman siihen, että kognition toinen tärkeä tehtävä on ennustaa tulevaa. Tämä on kyky, joka on toiminut kehon muiden toimintojen, kuten emootioiden kanssa, yhteistyössä kehittäen ihmiskuntaa ja muita eläinkunnan eläimiä tietoisiksi eliöiksi, joiden selviytymiseen liittyvät vahvasti nimenomaan tämä kognition tuoma ennustettavuus, arviointi, muisti ja havainnointi.

Plutchik (1980, 13-14) vastaa myöskin kysymykseen siitä, millaisessa vuorovaikutuksessa kognitio ja emootio ovat. Kognitio on kehittynyt samalla tavalla kuin emootio, ja kuten edellisessä kappaleessa mainittiin, sen tavoite on avustaa arvioillaan suurempaa biologista prosessia, jonka perustehtäviä ovat eliön selviytyminen, mielihyvän tavoittaminen ja kehittyminen. Damasio jo painotti, että emootio on olemassa ilman tietoisuutta (1999, 47-51), mikä tukee tätäkin teoriaa siitä, että kognitio on vain emootionaalisen tai tarkemmin ajateltuna tunneprosessin tärkeä myötävaikuttava työkalu. Plutchik (1980, 13-14) esittää kolme näkökulmaa siitä, millä tavalla tarkastella kognition suhdetta emootionaaliseen ja evolutiiviseen prosessiin. Ensimmäinen on, että kognitiiviset aktiviteetit ja niiden materiaallinen perusta eli aivot omaavat pitkän historian evoluutiossa. Toinen on, että kognitiiviset kyvyt ovat kehittyneet aivojen kehityksen mukana. Kolmas näkökulma on, että kognitio on tiiviissä suhteessa emootioiden kanssa.

3 Tunnekasvatus ja tunnetaidot

Tunnekasvatus tarkoittaa sitä, että lapselle annetaan tietoa tunteista ja tunnetaidoista, opetetaan tunnetaitoja (Väestöliitto 2017). Omasta mielestäni tunnekasvatus voi kuulua ja tulisi kuulua myös aikuisten elämään. Omassa työssäni vastaanottokeskuksen ohjaajana olen törmännyt moniin asiakkaisiin, jotka hyötyisivät tunnekasvatuksesta, enkä myöskään väitä, että vain erilaisista kulttuureista tulleilla olisi tarve tunnekasvatukseen. Monella sosiaalialan asiakasryhmällä Suomessakin olisi varmasti tarvetta tunnekasvatuksen kautta tuotettuun tietoon. Tunnekasvatuksen kautta kehittyvät tunne- ja sosiaalitaidot edistävät myös muiden tärkeiden kykyjen kehitystä kuten empatiakykyä, joka on yksi vuorovaikutus- ja sosiaalitaidoista tärkeimpiä (Goleman 1995, 126). Myös ihmisen moraalinen kehitys on sidoksissa tunnetietoisuuteen ja toimintaan (Helkama 2002, 123).

Tunnetaitoihin kuuluvat muun muassa kyky ilmaista tunteita, tunteiden säätely, itsehillintä, itsearvo ja -luottamus ja ennakointi, jotka synnyttävät kun osaamme hahmottaa, mitä seurauksia tunteillamme on. Näiden kaikkien taitojen opetteleminen, kehittäminen ja tiedostaminen auttaa meitä saavuttamaan tasapainoa ja luotettavuutta elämäämme kokonaisvaltaisesti (Suomen mielenterveysseura 2017). Furman (1999, 319) kirjoittaa, että rikas elämä ei edellytä älyä, akateemista koulusta, kykyä tai tietoa. Damasion (1999, 47-51) mukaan voisi sanoa, ettei rikas elämä edellytä edes tietoisuutta. Itse haluan lisätä mielipiteeni siitä, että rikas elämä ei *välttämättä* edellytä edellä mainittuja ominaisuuksia, oppeja tai ilmiöitä, mutta ne voivat olla kuitenkin mukana yhtä kunnioitettavassa asemassa rikastuttamassa elämää. Kun annamme itsellemme mahdollisuuden tutustua tunteisiimme sekä ilmaista ja ymmärtää tunteitamme emme kehitä vain itseämme ja tunnetaitojamme vaan edistämme myös käsitystämme muista ympärillämme olevista ihmisistä, kulttuureista ja kokemuksista. Opimme

muiden ihmisten käytöksestä, opimme omasta käytöksestämme, ymmärrämme omia ja muiden tarpeita ja avaamme laajemman näkökentän sille, millä tavalla suhtautua ympäristöömme ja maailmaamme (Furman 1999, 319). Kuten olen jo korostanut ensimmäisessä luvussa, ja olen muiden kirjoittajien kanssa samaa mieltä siitä, että tunteet ovat ratkaisevassa asemassa siihen, miten elämme ja millä tavalla tämä ihmisten kokema maailma pyörii.

Tunteet saavat meidät eläytymään; ärsyynnymme, iloitsemme, loukkaannumme ja vihas tumme. Kun todella tunnistamme omia tunteitamme, itsetuntemme vahvistuu ja kehittyy ja luotamme itseemme enemmän. Huolestuneisuuden ja alakulon tunteet, kuten kateus tai suru ovat parempia kuin että emme tuntisi lainkaan. Vaikka me kaikki synnymme tunteilla varustettuina, tunteiden hallinta, ymmärtäminen, terveellinen ilmaisu ja säätely vaativat vaalimista kestävien ja hyvien ihmissuhteiden parissa ja opettelua. Vaikka tunne-elämän opettelu ja kehittäminen on koko elämän mittainen prosessi, sen ensimmäiset askeleet alkavat heti ihmisen synnyttyä ja määrittävät vahvasti varhaislapsuudessa. Ensimmäiset tunteet hyvästä ja pahasta liittyvät ruumiillisiin tuntemuksiin ja esiintyvät vauvan minä-kokemuksen alkeellisimpina muotoina. Tunteet ja ruumiilliset reaktiot liittyvät vahvasti toisiinsa. Jokainen voi kokea yksilöllisesti voimistuneet ruumiilliset reaktiot esimerkiksi voimakkaassa stressitilassa, jossa heikko vatsa tai jännityspäänsärky ovat tyypillisiä oireita. Kuitenkin ihmiset jotka kokevat vain ruumiillisia reaktioita tunteiden sijaan, eivät ole kehittäneet henkisiä ilmaisukanaviaan (Furman 1999, 321).

Tunteet voivat vaikuttaa hyvin voimakkaasti ihmisen elintilaan ja elämisen laatuun, vaikka on olemassa monia muitakin vaikuttavia tekijöitä ihmisen menestykseen, onnistumiseen, itsehallintakykyyn ja selviämiseen. Ihmisen tunnetaidot näyttäisivät kuitenkin olevan peruskalliona ja määrittävän sitä, kuinka ihminen jaksaa vastoinkäymisissä, loppupeleissä. Kuten on aiemmin todettu, osa kyvyistämme on meissä syntyessään, ja osa kehittyy oppimisen ja ohjauksen avulla läpi lapsuuselämän ja pidemmälle. On tärkeä kuitenkin ymmärtää, että näitä nimenomaan voi kehittää ja pitääkin. (Goleman 1995, 306.)

Entäpä jos emme opikaan ymmärtämään, ilmaisemaan ja hillitsemään tunteitamme? Olen pitkälti keskittänyt niin teoriaosioni kuin pohdintani siihen, miten tärkeitä tunteet ja niiden ymmärtäminen meille ovat positiivisessa valossa. Tämän lähestymistavan tarkoitus on tukea ajatuksiani ennaltaehkäisevän työn vaikuttavuudesta. Mielestäni minun olisi kuitenkin hyvä ottaa huomioon edes lyhyesti, mitä tarkoittaa se, jos emme pääse kehittämään näitä tunnetaitoja ja emootioitamme ilmaisukeinojamme. Ahdistuneisuus, masennus, eristäytyminen, aggressiivisuus, levottomuus ja jotkut käytöshäiriöt voivat olla vahvasti sidoksissa siihen millaiset minäkäsitykset lapsi on saanut itsestään sosiaalisena olentona ja toimijana (Nurmi, ym. 2010, 70).

Emotionaalinen kehitys ja tunneilmaisu alkavat vauvaiässä ja liittyvät vahvasti kiintymissuhteen syntyyn ja laatuun. Kun ihminen on nuorimmillaan, toiminnallamme on hyvin vaikuttava rooli siihen, mitä tapahtuu hänelle jatkossa (Kokkonen 2010, 79-84). Mikä tahansa ympäristö voi tukea tai lannistaa lapsen kehitystä myös tunnetasolla. Jo vauvaiästä lähtien lapsi on altis vanhempansa reaktioon, joka muodostaa hänelle käsityksiä siitä, miten häntä ja hänen tarpeitaan vastaanotetaan. Lapsi, joka ilmaisee tyytymättömyyttään, voi joko kokea turvaa tai turvattomuutta riippuen siitä, millä tavalla hänen tarpeitaan kohdataan (Goleman 1995, 238). Keskilapsuudessa koetut myönteiset kokemukset itsestä edistävät itsevarmuutta ja positiivista ajatusta omista kyvyistä, jotka estävät usein käyttäytymisongelmien syntyä (Nurmi, ym. 2010, 71).

4 Lasten kehitys ja kasvu

Olen tässä luvussa keskittynyt siis avaamaan 6-9 vuotiaiden lasten kehitystä ja heidän maailmaansa kuuluvia tapahtumia sellaisena kuin arvelen tuoreen tai tulevan koululaisen, itsenäistymisen ensiaskeleita ottavan ja nuoren havainnoitsijan sen kokevan. Avaan sitä, miten olen ottanut tämän lapsen kehitysvaiheen ja heidän elämässään esiintyvät tunteet huomioon tuotokseni kuudennessa luvussa.

Tähän työhön valittua ikäryhmää kuvaillaan keskilapsuudeksi sekä latenssi-ikäksi. Tämä vaihe lapsuudessa sijoittuu esikoulusta ja koulun alkamisesta noin 12 ikävuoteen saakka ja on myös siirtymävaihe, johon vaikuttavat lapsen biologinen ja kognitiivinen kehitys (Nurmi ym. 2010, 70 ja 72). Tämä ikäryhmä osuu jotakuinkin omaan kohderyhmääni, vaikka uskon, että kuka tahansa iästä huolimatta saa hyödyntää kirjaani, mikäli se tuntuu sopivan.

Keskilapsuus pitää sisällään paljon merkittäviä muutoksia lapsen elämässä ja on äärimmäisen vaikuttava ajanjakso lapsuudessa, vaikka se kehitysvaiheena ei ole saanut ansaittua huomiota. Ensimmäisiä itsenäistymisen askeleita maailmaan ovat kouluun meno, jolloin lapsen kasvatus jää usein kodin sijaan koulun vastuulle. Lapselle muodostuu kiinnostus omasta osaaamisesta ja onnistumisista ja niiden kautta koetut positiiviset kokemuksen muovaavat lapsen käsityksen itsestään myönteiseksi, tavoitteellisuutta ja toiveikkuutta ruokkien. (Nurmi ym. 2010, 71.)

Keskilapsuutta elävälle tai latenssi-ikässä olevalle koti on edelleen turvana, mutta halu tutkia maailmaa kodin tukemana on keskeistä. Lapsen oidipaalinenvaihe on ohi ja kiinnostuksen kohteet alkavat muodostua ikätovereista. Lapsen kiinnostukset erilaisiin harrastuksiin alkavat olla pysyviä. (Sinkkonen.)

Fyysisesti lapsi kehittyy toimimaan entistä itsenäisemmin ja motoriseen kehitykseen liittyy entistä enemmän hienomotoriikan haasteita. Lapset kykenevät paremmin koordinaatiota vaativiin suorituksiin ja nopeus lisääntyy toiminnassa, mutta samalla havainnointikyvyssä ja omien taitojen arvioinnissa on vielä puutteita. (Nurmi ym. 2010, 75-78).

Lapsen kognitiivisessa kehityksessä nähdään ajattelussa joustavuutta ja ongelman ratkaisukykyä. Ennustettavuus kehittyy kun lapsi alkaa hahmottamaan ja ymmärtämään esineiden pysyvyyttä, vaikka jokin ulkopuolinen seikka muuttuisikin. Pelkästään se, mitä lapsi näkee, ei ole enää hänelle ainoa totuus. (Nurmi ym. 2010, 81).

Sosiaalinen kehitys näkyy egosentrisyyden väistymisessä eli lapsi alkaa nähdä asioita - ei vain omasta näkökulmastaan - vaan myös muiden ihmisten näkökulmasta. Lapsen toverisuhteet alkavat saada merkittävää roolia arjessa ja egosentrisyydestä vapautuminen sekä tunnetaitojen kautta vuorovaikutussuhteet tunnetaitojen kautta alkavat muodostua. Noin 10-vuotias on voinut jo oppia osittain tunnesäätelyä eli tunteiden käsittelystä eri keinoin. (Nurmi ym. 2010, 81). Ystävyyssuhteet alkavat muodostua ja lapsi tarvitsee ikätovereiden läsnäoloa enemmän. Kaverisuhteiden ja etenkin vertaisten kautta muodostuu käsitys itsestä ja omasta identiteetistä. Kaveripiirissä karttuu myös lapsen moraalinen kehitys, kun ryhmäleikit ja ystäväporukat muodostavat dynaamisen vuorovaikutuskentän. Läheisemmät ystävyyssuhteet tuovat luottamuksen ja tukevat sosiaalisten taitojen kehitystä. (Nurmi ym. 2010, 108-111.)

Lapset kehittyvät nopeasti ja jo varhaisessa iässä he ovat hyvin tietoisia maailmansa tapahtumista. Lapsi, joka on siirtymässä esikoulusta kouluun, on jo siinä iässä, että hän tunnistaa ja ymmärtää myös muiden tunteita. Samalla kun lapsi kehittyy, kehittyvät myös oikeissa olosuhteissa lapsen tunnetaidot eli tunteiden ymmärtäminen, säätely ja ilmaisu. Kaverisuhteet saavat entistä vahvempaa merkitystä ja vertaisten tarkkailu lisääntyy. Kodin ja vanhempien lisäksi on nyt muita vaikuttavia henkilöitä lapsen elämässä. Lapsi kuitenkin tarvitsee hyvin paljon tukea ja läsnäoloa edelleen vanhemmiltaan, mutta lapsen itsenäistyminen lisääntyy nopeaa vauhtia. Fyysiset muutokset näkyvät lapsen leikkiessä ja hänen toimintatavoissaan. Kilpailuhalu lisääntyy ja suorittaminen sekä pärjääminen kaveriporukassa on äärimmäisen tärkeää. Moraaliset ja sosiaaliset opit harjaantuvat ryhmässä vuorovaikutuksen, riitojen ja ongelmien myötä. (Lyytinen & Lyytinen 2002, 105 -110.)

4.1 Lapsi, esikoulu ja koulu

Lapsen kokemus koulumaailman aloittamisesta on vahvasti sidoksissa siihen, millaisia kokemuksia hänellä on ollut edeltävänä aikana. Lapsen vuorovaikutuksellisessa, sosiaalisessa ja fyysisessä maailmassa tapahtuu tärkeä muutos. Lapsi näkee ja kokee itsensä eri tavalla kuin

ennen ja alkaa peilata itseään muihin ikätovereihin ja ystäviin. Hän kokee vahvaa mielenkiintoa kaikkiin tapahtumiin, ihmisiin ja ilmiöihin, jotka hänen eteen tulee. (Skard 1945, 115-118, 126). Kouluympäristöissä tunnetaidot ovat lapselle tärkeitä ja niitä tulisi painottaa yhtä vahvasti kuin luku- ja kirjoitustaitoa jokaiselle lapselle. Lapsen on tärkeä osata nimetä tunteita, saada tarkastella ajatuksiaan, tunteitaan ja niistä seuraavien käyttäytymistapojen vaikutuksia. Lapselle on tärkeää miettiä aikuisten tukemana arjen roolia päätöksenteossa sekä syitä tunteille. (Goleman 1995, 312).

Kouluiässä olevalla lapsella on voimakas näyttämisen ja tietämisen halu. On tärkeää, että hän saa kokea elämäntapahtumiaan itse toisinaan ilman aikuisten puuttumista. Aikuisen hiljainen läsnäolo, kannustaminen ja sitä kautta luotu turvallisuus auttavat lasta rakentamaan luottamusta omiin kykyihin ja ajatuksiin. Lapsen itsenäistymiseen kuuluvat kyky ja halu ottaa vastuuta itsestään ja tehtävistään sekä pitää huoli siitä, että muutkin noudattavat samoja sääntöjä kuin hän itse. On kuitenkin tärkeää muistaa, että tunteiden kanssa lapsi tarvitsee aina turvallisen ja myötätuntoisen vastaanoton, jolloin lapsi saa turvallisesti kokea hänelle merkittäviä tuntemuksia ilman, että kokee olevansa yksin niiden kanssa. Tässä ikävaiheessa lapselle siis avautuu maailma, jonne hänellä on itsenäisesti mahdollisuus kuulua ja se oikeus otetaan avosylin vastaan. Tarve oppia, tuntea ja ymmärtää itseään ja muita sekä yhteenkuulumisen halu ajavat lasta kohti omaa itsenäistymistään ja tukevat hänen kehitystään. (Skard 1945, 131-135, 150).

Vaikka lapsen oma itsenäinen maailma alkaa tässä vaiheessa karttua ja vertaiset alkavat saada merkittävää roolia lasten elämässä, lapsen koti on edelleen arjen keskus niin tunnetasolla kuin fyysisestikin. Koti edustaa lapselle paikkaa jonne kuulua, ja josta saa tarvitsemaansa tukea kehitystasoon nähden. Kouluikäinen lapsi tarvitsee vähemmän syleilyä ja hoivaa kuin nuorempana, ja kaipaa enemmän kunnioitusta ja myötätuntoa. (Skard 1945, 149). Kouluikäisen lapsen tunnetta maailma muuttuu. Samalla kun ikätovereiden merkitys kasvaa, niin kasvavat myös tunteet heitä kohtaan ja niiden merkitys. Keskinäinen vertailu ja ihailu kavereiden välillä kasvaa ja synnyttää uudenlaista sosiaalista kilpailuhenkeä, joka luo lapselle uusia tunnekokemuksia. (Skard 1945, 117.)

Koulumaailmaan tulisi vahvasti sitoa myös tunnetaitojen kehittämistä muun opetuksen ohella jokaiselle lapselle, kehityksestä ja iästä riippumatta. Tunnetaitojen opettelu ei pitäisi kuulua vain erityislapsille (Goleman 1995, 312). Mitä varhaisemmassa vaiheessa lapsi pääsee harjoittamaan tunnetaitojaan, sitä parempi (Kokkonen 2010, 101). Näiden taitojen kehittämiseen tulisi nimenomaan keskittyä kouluissa (Smyth & Arigo 2009, ks. Kokkonen 2010, 103). Opettajien ja muiden aikuisten tunnesensitiivisyys tukee lapsen oppimiskykyä ja voi tehdä oppimisesta vaivatonta, kun tarvittava henkinen tuki sallitaan (Kokkonen 2010, 97). Oppiminen on

tutkitusti tehokkainta kun opettaja pyrkii opettamisen ohella huomioimaan lapsen kokonaisvaltaista olotilaa, vähentää lapsen stressiä ja pelkoja sekä luo motivoivan ja positiivisen ympäristön. (Hinton, Miyamoto, & Della-Chiesa, 2008, ks. Kokkonen 2010, 98.)

4.2 Keskilapsuus ja tunnemaailma

Tätä lukua voidaan kutsua sisar-luvuksi luvulle Tunnetaidot. Tunnetaidot luvussa käsiteltiin enemmänkin yleisellä tasolla meidän kaikkien tarvetta tunnetaidoillemme, sitä miten voidaan vanhempana, aikuisena, ammattilaisena ja ihmisenä muille sekä itsellemme asennoitua kohtaamaan omia sekä muiden tunteita. Tässä luvussa keskitetään huomio nyt lasten tunnemaailmaan ja sen välttämättömyyteen. Tämä luku johdattaa myös meitä kohti raporttini viimeisiä lukuja, jossa alkaa avautua menetelmävalintani, tuotoksen toteutus ja tavoitteeni. Mielestäni meillä on kaikilla mahdollisuus vielä kehittää itseämme, mutta eräitä tärkeimmistä ajoista elämässämme ovat juuri nämä lapsuusiässä eleyt hetket.

Meillä on kaikilla paljon tunteita elämämme aikana. Lapsuudessa tosin, ennen kuin varsinaiset tunnetaidot ja säätelytaidot astuvat kuvaan, eletään täysin mielen ja kehon voimin, tunteiden mukaan (Väestöliitto 2017). Mäkelän mukaan (2002, 26-30), jos lapsi ei pääse ilmaisemaan tunteitaan terveellisellä tavalla, eikä hän saa tunteilleen vastakaikua, hänen reaktionsa omiin tunteisiinsa ovat tulevaisuudessa rajalliset. Lapsen kyky kehittää omia tunnetaitojaan riippuu aluksi täysin siitä, miten hänen tunteitaan on huomioitu ja kuultu, sekä miten häntä on lohdutettu surun, pelon tai kipeän hetken tullessa. Se miten lapsi on vastaanotettu näissä ja monissa muissakin tilanteissa, nimenomaan lapsille tärkeissä elämäntilanteissa, vaikuttaa suuresti siihen, miten hän osaa jatkossa hallita kokemiaan tunteita terveellisellä tavalla.

Tutkimukset osoittavat, että huonosti kehittyvät tunnesäätelytaidot lapsuudessa ovat yhteyksissä merkittävästi onnettomuuksiin (Pulkkinen 1995, ks. Nurmi ym. 2010, 109), epäsosiaaliseen käyttäytymiseen (Hämäläinen & Pulkkinen 1996, ks. Nurmi ym. 2010, 109), ja pitkäaikastyttömyyteen (Kokko 2001, ks. Nurmi ym. 2010, 109). On tärkeä opettaa lasta ymmärtämään, että kaikki tunteet ovat oikeutettuja, mutta niistä johtuvat teot eivät aina ole. Varhaislapsuudessa lapsen ainoa ilmaisukeino kokemusten ja niiden laadun ilmaisemiseksi, tapahtuu hänen tunteidensa ja olotilojensa kautta. Jos lapselle opetetaan sitä, että hän ei saa olla vihainen, hän ei myöskään myöhemmin elämässään osaa olla vihainen. Tästä seuraa se, että terveellinen ja oikeutettu tunne tulee tukahdetuksi. (Mäkelä 2002, 26-30.)

Tunnetaitoihin kuuluu itsehillinnän taito, jonka kuuluisi kehittyä varhaislapsuudessa. Itsehillinnän mukana kehittyä myös empatiakyky. Tämä vaatii rauhallista ja itsevarmaa mieltä. Samanaikaisesti myös omien tunteiden ilmaiseminen on yksi tärkeimpiä tunnetaitoja, eli se millä tavalla kykenemme ilmaisemaan tunteitamme ja missä tilanteissa. Kulttuurikasvatus on

vahvasti sidoksissa yksilön ilmaisukykyyn ja siihen liittyviin tapoihin (Goleman 1995, 144-146). Lapsen perheellä, koulutovereilla ja ystävillä on suuri vaikutus siihen, miten lapsen tunne- maailma ja tunnetaidot kehittyvät. Ilmapiiri, joka ei tue hänen kokemiaan tunteita tai ole kuuntelemassa hänen tarpeitaan helposti, lannistaa lapsen, jonka seurauksena lapselle ei jää turvallinen olo. Lapselle ei tällöin kehity myöskään tietoa hänen omien tunteidensa tai itsensä arvosta. Myönteinen ilmapiiri taas luo lapselle positiivisen olotilan, tukee tunteiden itseilmaisuun ja motivoi lasta elämässä. (Morris 2007; Sim, Adrian, Zeman, Cassano & Friedrich 2009, ks. Kokkonen 2010, 90). Tämä voi kuulostaa hyvin itsestään selvältä, mutta käytännössä uskon, että niin kotona kuin koulussakin jatkuva positiivinen ja lasta ”oikein” kannustava ilmapiiri ei ole aina mahdollista. Iso osa tästä aikuisten osaamisesta liittyy minusta myös aikuisen omaan käsitykseen itsestään ja omista tunteistaan ja on paljon sidoksissa siihen, miten heitä on kasvatettu.

Varhaiselämässä ja miksi ei myös myöhemmin elämässä koetut positiiviset tunnekokemukset edistävätkin oppimiskykyä ja tukevat tarkkaavaisuutta sekä olennaiseen keskittymistä. Kokkonen (2010, 98) puhuu myönteisten kokemusten vaikutuksesta lasten oppimisympäristöön, mutta mielestäni tämä ajatus soveltuu laajasti niihin ympäristöihin, missä vietämme elämässämme eniten aikaa. Yhtälailla, kun lapsi kehittyy ja oppii, niin tekee myös aikuinen. Otan tämän puheeksi, sillä vaikka tämä opinnäytetyöni kohdistuu lapsiin, haluan avata muidenkin mieltä hie man ajattelemaan sitä, kuinka tämä kaikki myös vaikuttaa kaikenikäisiin ja eri elämäntilanteissa oleviin. Stressin vähentäminen, tunteiden kuuleminen ja niille tilan antaminen, myönteinen ympäristö ja tunnesäätelyn taidot ovat mielestäni vaikuttavia tekijöitä niin lasten kuin kaikkien muidenkin hyvinvoinnin näkökulmasta.

5 Kohti tarinaa: Menetelmän valinta

Menetelmäni valinta sattui tapahtumaan hyvin luontevasti. Minulla oli kaksi lähtökohtaa, josta halusin lähteä liikkeelle, kolme jos lasketaan kiinnostukseni tehdä tutkimuksen sijaan toiminnallinen opinnäytetyö. Noin kaksi vuotta sitten, samaan aikaan kun kiinnostuin tunne-aiheesta, sain idean, että haluaisin tehdä lastenkirjan. Tarkemmin kun mietin, ehkä se, että *voisin* tehdä lastenkirjan, on se tärkein huomautus ja motivoiva tekijä tässä. Olen aina ihaillut lastenkirjallisuuden maailmaa, - sadut ja mielikuvitus, lasten kehitystä ja vuorovaikutusta edistävänä väylänä. Toinen lähtökohta ja inspiraatiolähteeni tuli myöhemmin opiskeluissani vaihtoehdoksi. Toisen vuoden opiskelun aikana, kun itsevarmuuteni tulevana sosiaalialan ammattilaisena karttui, ja oma ammatillinen kädenjälki alkoi muodostua, ajattelin että voisin mielelläni tehdä tai kehittää jonkin sortista sosiaalialan materiaalia.

Tässä vaiheessa kallistuin hyvin ripeästi ja täydellä sydämellä tunnekasvatus-aiheeseen. Annoin lähtöideoiden muhia mielessäni paineettomina sillä aikaa, kun annoin muiden kurssien

viedä minut mukanaan. Kun tuli ajankohtaiseksi päättää opinnäytetyö aiheesta, aloin pohtia osaamistani, kiinnostuksiani ja kykyjäni. Päätin yhdistää materiaali-ideani ja satu- ja kirjallisuuden maailman ja valmistaa kirjan, joka käsittelisi tunnekasvatus-aiheita ja samalla toimisi tarkoin suunniteltuna, ennaltaehkäisevää työtä tukevana materiaalina niin perheiden kirjallisuudessa kuin lastenkodeissa ja kouluissa. Tämä tuoteideani tukisi ajatustani sosiaaliryöön tärkeydestä, luovien menetelmien vaikuttavuudesta sekä intohimoani ennaltaehkäisevään auttamistyöhön. Näillä perusteilla aloitin suunnitelmani siitä, mitä työni tulisi tarkalleen ottaen olemaan.

Kuten viidennessä luvussa avaankin, sadut voivat olla hyvin vaikuttavia tekijöitä lapsen elämässä, joten minulle oli luontevaa valita materiaali, joka jo ”puhui lapselle”. Satu ja lukeminen ei vain kehittä lapsen kielellistä kehitystä ja oppimista, se on myös tunne-elämää ja sen kehitystä vaikuttava hetki ja nautinto. (Lukander 2010).

5.1 Kirjallisuuden voima

Haluaisin otsikoida tämän luvun rohkeasti. Otsikossa sanaa *voima* tulisi tulkita tässä sen kokonaisella määritelmällä ja voimakkuudella, niin kuin lapsi sen ajattelisi. Haluan, että otsikossa välittyy tunneperäisesti ja rohkeasti niin omia ajatuksiani satujen mahdollisuuksista kuin niiden todistettuja hyötyjäkin. Niitä tulen seuraavaksi lyhyesti esittelemään.

Sadut ovat olleet minulle aina hyvin rakkaita ja syvästi vaikuttavia. Lapsena iltasatu-hetki toi lämpöä ja yhdessä oloa, jossa mielikuvitukseni otti vallan ja jossa keskusteluilla opin uutta. Myöhemmin elämässäni, vähän tarinoita lukeneena olen alkanut uudelleen arvostamaan kirjojen vaikutusta minuun. Keskityn nyt kuitenkin tässä luvussa lastensatuihin. Haluan kuitenkin muistuttaa, että omasta mielestäni ja kuten olen korostanut tavalla tai toisella satunnaisesti tässä raportissani, sadutkin, kuten tunteet ja jatkuva oppiminen kuuluvat jokaiselle, iästä huolimatta.

Saduilla on merkittävä rooli lapsen kasvun perusteissa. Lapsi rakentaa elämäänsä kokemuksiansa ja elämyksien mukaan. Monet ovat ensikertaisia kokemuksia. Lapsi oppii alitajuisesti käsittelemään ongelmiaan ja pelkojaan sekä oppii ymmärtämään, että vastoinkäymiset kuuluvat elämään. Tarinat, sadut ja niistä nauttiminen eivät kuitenkaan saisi rajoittua vain lapsuuteen, vaan niistä voi nauttia läpi elämän. Itseäni viehättää nimenomaan satujen maailma johon voi hyvän lukijan ja tarinan mukaan uppoutua, tuntea turvallisuutta lähteä todellisudesta ja vajota tarinaan. (Jokipaltio 1997, 5.)

Sadun tulisi kehittyä lapsen mukana. Nuorempina lapselle riittävät yksinkertaiset tarinat yksinkertaisine hahmoineen ja juonineen. Mitä pidemmälle lapsi kehittyy, sitä enemmän voivat

tarinatkin kehittyä. On myöskin tärkeää, että lapsi saa myöhemmin palata tarinaan ja ymmärtää se mahdollisesti erilailla tai eri näkökulmasta. (Haapaniemi-Maunula 1997, 13.)

Olen samaa mieltä siitä, että tarinan tulisi olla askel lapsen kehityksestä edellä, jotta hän saa riittävästi pohdittavaa ja oppimista. Mielestäni on myös tärkeää, että satuvalinnan myötä lasta ei vähätellä tai aliarvioida. Jos lapsen ikä vaatii yksinkertaisemman tarinan, sen tulisi yksinkertaisella tavalla stimuloida lapsen aisteja ja tunteita sekä tukea kehitystä.

Elämme jatkuvasti omaa tarinaamme, niin lapset kuin me aikuisetkin. Tarinan kautta opimme arvoista ja omista ajatuksistamme. Voimme lukea tarinaa ja jäsentää ajatuksiamme sen ympärillä, samaistua hahmoon ja löytää voimia hahmon kautta. Voimme myös kirjoittaa sen itse ja päättää mihin suuntaan juoni kääntyy. Lapselle tarinan lukeminen auttaa lasta hahmottamaan maailmaa. Kun joku on jo kirjoittanut tarinan hänelle valmiiksi, tarina tarjoaa hänelle niin tukea kuin lohtuakin, sekä ratkaisuja ja pohdittavaa. (Carr 1986, ks. Karlsson 2013).

Tunnekasvatuksen näkökulmasta se, että sadut auttavat lapsia käsittelemään tunteitaan muiden hahmojen kokemien tunteiden kautta, on arvokas osa satujen kautta saavutettavia hyötyjä. Lapsi voi satuhahmojen kokemien tapahtumien kautta huomata, että lopussa kaikki kääntyykin hyväksi tai kokea onnistumisen tunteita todistamalla, kun sadun sankari voittaa pelkonsa. Satu antaa lapselle mahdollisuuden kokea paljon ilman että lapsi joutuisi vielä todellisuudessa kohtaamaan omia haasteita tai pelkoja. (Niskanen 1997, ks. Jokipaltio 1997, 9.)

Satujen kautta on mahdollista kokea arkielämän perusasioita. Niiden kuuleminen ja mukana eläminen antaa voimavaroja kohdata oikeassa elämässä vastaavia tapahtumia. Myös satujen uudelleen lukeminen ja kuunteleminen antavat lapselle mahdollisuutta kehittyä sadun mukana ja ajatella sadussa tapahtuvia kohtauksia eri lailla. Lapsi ajattelee koko olemuksellaan, tunteillaan ja mielikuvituksellaan ja kouluikäisenä lapsen mieli alkaa toimia myös järjellä (Jantunen 1997, 15-16). Muistan omasta lapsuudesta, kuinka tärkeää oli lukea tiettyjä satuja uudelleen ja uudelleen. Ajatus siitä, että tiesin mitä seuraavaksi tapahtuu ei poistanut sadusta ensijännitystä vaan toistaminen toi mukanaan omalaisensa jännityksen ja kiehtovuuden. Minua jännitti myös tieto siitä, että nimenomaan tiesin mitä tarinassa seuraavaksi tapahtui. Olen huomannut samaa myöhemmin sukulais- tai kummilapsistani. Lapselle sadun toistaminen tuo mahdollisuuden elää hetkiä etsien ja valiten yhä uudelleen tapoja reagoida sadun tapahtumiin (Jokipaltio 1997, 9). Kirjani interaktiiviset kysymykset esiintyvät kirjassa myös juuri tästä syystä, eli lapsella on myös mahdollisuus vastata toistuvasti samoihin kysymyksiin ajatustensa kehittyessä ”uusilla ajatuksilla”.

Saduissa haetaan iloisuutta ja avoimuutta. Ne tarjoavat romantiikkaa ja tunnelmaa niin mielikuvituksen kuin todellisuuden haastamiselle. Sadut luovat myös yhteyden kertojan ja kuuntelijan välille syntymiseen ihan vauvaiästä alkaen (Jokipaltio 1997, 8-9, 12). Saduista ja lukuhetkistä saadaan tietoa ulkoisesta maailmasta ja samalla myös itsestä. Ääneen lukeminen edistää keskittymistä. Mitä enemmän tarinaan sisältyy interaktiivisuutta osaksi kerrontaa, sitä tehokkaampaa se on. On tärkeää, että aikuinen on valinnut myös lasta kiinnostavan tarinan, sillä se edistää lapsen kiinnostusta lukemiseen myös jatkossa. Lapsi voi itse osallistua sadun valintaan. Tällöin lukemisesta ei tule ”pakkopullaa” (Duursma, Augustyn & Zuckerman 2008). Olen samaa mieltä Jokipaltion (1997, 9-16) siitä, että satu puhuu kuuntelijalleen, ja minulle oli tärkeää, omassa kirjassani antaa mahdollisuus lukijalle vastata.

6 Kun taivas on vihreä: Kirjan toteutus

Täytyy myöntää, että aliarvioin lastenkirjan kirjoittamisen vaativuutta. Tai sitten aliarvioin oman luovan työn prosessin kestoja, tai sitten molempia. Tästä huolimatta kirjoittaisin mielelläni kymmeniä lisää. Valmistauduin tarinan kirjoittamiseen tutustumalla vain hyvin kevyesti keskilapsuuden pääpiirteisiin sekä tunteisiin ja tunnetaitoihin yleisesti. Alustava suunnitelmani oli tutustua myös muihin lasten satuihin ja erityisesti tunteita käsitteleviin tarinoihin, mutta päätin hyvin pian olla katsomatta mitään, mikä saattaisi vaikuttaa minuun liian vahvasti. Päätin luottaa vaistooni, omiin muistoihini, lapsuudesta, muistoihin siitä, miltä lastensadut tuntuivat, kokemuksiini kummilapsistani ja omiin toiveisiini siitä, millaista kirjan tulisi olla. Päätin luottaa myös omaan ammattitaitooni tässä vaiheessa ja heittäydyin työhön sillä ajatuksella, että minä tiedän, mitä työni tulisi pitää sisällään. Teorian tarkoitus on lähinnä tukea kirjan tavoitteita.

Satu voi olla ajattelua myönteisesti muuttava ja terapeutin. Lapselle, joka ei välttämättä oireile tai ilmaise tunnehäiriöitä, satu voi tarjota uusia ajattelukeinoja ja tapoja nähdä maailmaa - satu voi rauhoittaa lasta niin fyysisesti kuin henkisesti omien pelkojen ja huolten kanssa (Ylönen 1998). Tarinani interaktiivisen puolen tavoite on nimenomaan vahvistaa sadun myönteistä ajattelua tukevaa vaikutusta sekä keskustelun aloittamista.

Jokipaltio (1997, 9) kirjoittaa, että sadussa ei saa olla päämäärähakuisuutta. Ymmärrän tavaltaan tätä ideaa, mutta minun on oltava osittain eri mieltä. Minusta tarinalla saa olla päämäärä ja tavoite mutta se ei saa olla tarinan ainoa tarkoitus, eikä se saa olla ehdoton. Omalla työlläni nimenomaan on hienovarainen tavoite. Minusta ammattilainen voi luoda ammatillisesti arvioidun tavoitteellisen työn, mutta se miten joku siitä hyötyy, voi olla hyvin yksilöllistä. Minun sadussani kaikki osa-alueet ovat tarkoin suunniteltuja hahmojen luonteista ympäristön valintaan asti.

6.1 Tarinan juoni ja ympäristö

Tarinan juoni on hyvin yksinkertainen ja perinteinen. Tarinan sankari eksyy kodistaan ja ehtii harmitella eksymistään, kunnes tapaa uuden kaverin. Matkan aikana kotia etsittäessä tarinan sankari kokee erilaisia itsenäistymiseen kuuluvia kehitysaskelaita (ks. liite 1) ja tutustuu uusiin hahmoihin. Kun sankarilla on mahdollisuus palata kotiin, hän harmittelee uusien tuttavien hyvästelyä.

Tämän perinteisen seikkailun ohella tutustutaan myös hahmojen hienovaraisiin ja yksilöllisiin tunteisiin, joita myös itse kohtaamme päivittäin. Lapsille keskilapsuuden aikana ne tunteet ovat ensimmäistä kertaa koettuja. Tarinan juoni on tarkoin tehty yksinkertaiseksi, jolloin se antaa tilaa keskittyä muihin hahmoihin liittyviin hienovaraisiin seikkoihin. Tarinan juoni kuvaa keskeisesti keskilapsuuden isompia muutoksia eli kun irtaudutaan kodin turvallisesta ympäristöstä, etäännyttään vanhempien hellyydestä ja lähdetään tutkimaan maailmaa (ks. liite 1).

Tarina sijoittuu suomalaiseen talvimaisemaan. Tämän tavoite on luoda Suomessa asuville lapsille tuttua ympäristöä johon samaistua. Talvinen maisema on myös tavallaan metafora niin elämän kauneudelle kuin sen karuudellekin. Halusin myös tukea tällä maisemalla ja sen hahmojen valinnalla suomalaista kirjallisuutta. Mielestäni Suomen luonto on yksi taianomaisimpia ja innostavimpia sijainteja seikkailu-aiheiselle tarinalle. Suomen luonnossa on mielestäni myös erittäin hoivaava ja hellä ominaisuus, jonka haluaisin kuvaavan kokonaisvaltaista turvaa, jollainen mielestäni lapsen ympärillä kuuluisi olla.

Huomioin myös toiveeni, että kirjaa käännettäisiin tulevaisuudessa muille kielille, jolloin luominen talvimaisema toimisi kiehtovana maailmana ja satumaisena piirteenä lapsille, jotka eivät ole kokeneet suomalaista tai pohjoismaista talvea.

6.2 Hahmot

Omassa tarinassani on tarkoin valitut hahmot, joista jokainen edustaa tietynlaista persoonallisuutta, joista jokaiseen liittyvät tietyt tunteet. Kaikki eivät tosin ole ennustettavissa. Halusin tukea ajatusta ja arjen todellisuutta siitä, ettei tarinoissa tarvitse olla täysin stereotyyppisiä hahmoja. Kirjassani hahmot edustavat niitä persoonia, joita minun mielestäni lapsi tulee kohtaamaan ja jota me aikuisetkin kohtaamme joka päivä.

Olen sitä mieltä, että elämässä kohdataan hämmästyttävän monisärmäisiä mutta kuitenkin hyvin normaaleja persoonia. Tämän seikan haluaisin saada tarinassani välittymään muun muassa seuraavien hahmojen avulla; ujo hirvi joka on omalla tavallaan jääräpää, ilves joka edus-

taa tarinassa aluksi niin sanottua ”pahista”, mutta osoittautuu hyvin omista tunteistaan eristäytyneeksi ja omaa ujon ja herkän puolen sekä tarinan positiivinen, johtajaksi muodostunut, turvallinen hahmo, joka menettää malttinsa ja suuttuu. Seuraavassa avaan hahmoja ja sitä, mitä he minulle pääasiallisesti tarinassa edustavat. Olen halunnut, että jokainen hahmo edustaa monipuolisesti sellaisia ominaisuuksia, joihin voimme kaikki samaistua. Toisaalta niitä voisi halutessaan analysoida loputtomiin useista näkökulmista. Minulle oli tärkeää, että hahmot eivät vain edusta sankaria, johtajaa, pelastajaa tai pahista vaan tavoitteeni oli luoda heille jokaiselle oma inhimillinen puolensa, johon voimme kaikki jossain vaiheessa elämämme samaistua. Haluan huomauttaa, että lukija saa tulkita hahmojani kuitenkin omalla tavallaan.

6.2.1 Dee Dee

Tarinan päähahmo ja sankari perustuu omaan lemmikki koiraani Dee Deehen. Rakensin tarinan hänen ympärille, sillä huomasin hänessä olevan monen mielestä kuvailematonta vetovoimaa hänen persoonallisuutensa vuoksi. Dee Deen hahmo on pieni sekarotuinen koira. Hänellä on tummanharmaa sotkuinen turkki ja tumman ruskeat ystävälliset silmät.

Keväällä 2016 kun suoritin harjoittelujakson Hyvinkäällä syksyllä 2015 tulleiden turvapaikanhakijalasten valmistavalla luokalla, käytin Dee Deetä hahmona erääseen ohjaukseen. Huomasin että koirani Dee Dee toimi hahmona äärimmäisen hyvin, sillä hän ei edustanut mitään sukupuolta, kansalaisuutta tai ikää. Lasten oli helppo tarttua erilaisiin aiheisiin, kun he pääsivät lähelle erilaisia teemoja mm. huolenpidosta tai laiminlyönnistä ilman, että he joutuivat samaistumaan liikaa. Käsiteltiin siis aiheita koiran näkökulmasta, joka, niin kuin lapsi tarvitsee paljon hoivaa, turvaa, rakkautta ja rajoja. Huomasin myös että kiehtovuutta lisäsi se että Dee Dee oli oikeasti olemassa ja elävä koira eikä vain paperilla oleva hahmo.

Dee Deen hahmo oli helppo luoda. Oikeassa elämässä Dee Dee on hyvin iloinen ja kiinnostunut kaikesta. Tarinassa loin Dee Deen edustamaan lasta, joka alkaa kokea ensimmäistä kertaa, miltä tuntuu joutua kodin turvan ulkopuolelle. Dee Deen hahmolla on lempiasiansa kotona, ja hän rakastaa tuttua puistoa. Samalla hän on hyvin kiinnostunut mutta epävarma ulkomaailmasta. Kotona häntä kannustetaan vaikka häntä epäilyttää omaa osaaminen ja rohkeus.

Tunteiden näköpuolesta Dee Dee edustaa kiinnostusta ja intoa. Hänessä on myös kokemattomuuden vilpittömyyttä jonka voi havaita mielestäni lapsissa. Tarinassa hän pohtii paljon omia olojaan ja luottaa omaan sisäiseen tunteeseen, usein ilman että hän on tietoinen mitä se tarkoittaa. Hän edustaa rohkeutta ja positiivista asennetta. Tarinan lopussa hän kokee pettymyksen tunteen. Pettymys on tarinassa hienovarainen mutta Dee Deen hahmolle merkityksellinen. Pettymys on kuvailtu Dee Deen hahmolle isona kokemuksena, mutta äärimmäisen tavanomai-

seen asiaan eli hyvästelyyn liittyen. Pettymys pitää sisällään minusta hyvin monipuolisen kat-
tauksen tunteita, surua, vihaa ja hämmästyä, jotka kuuluvat jokaisen elämään. Se on hyvin
tärkeä ja merkityksellinen kokemus. Lapselle on tärkeä opettaa, että on luvallista pettyä ja
sitä on mahdollista käsitellä. Myös pettymysten kautta syntyvät tunteet on hyvä puida. (Junt-
tila 2015.)

6.2.2 Salla

Salla edustaa kotia, turvaa, vanhemmuutta ja luotettavuutta. Hän esiintyy itse tarinassa ta-
vallaan hyvin vähän, mutta Dee Deen ajatuksien kautta usein. Salla on Dee Deen parasystävä,
jonka luona hän asuu. Salla on pelastanut vuosia sitten nuoren koiran metsästä ja ottanut ko-
tinsa turvaan. Siellä Sallan kotona Dee Dee on sitten kasvanut.

Haluaisin luoda Sallaa kuvaamaan hiljaista läsnäoloa ja turvaa, jonka lapsi tarvitsee kun hän
ottaa ensimmäisiä askeleita kohti itsenäistymistä (ks. liite 1). Salla on tarinassa aina olemassa
Dee Deen ajatusten kautta.

6.2.3 Haltikainen aka. Riemu

Haltikainen on Dee Deen verrattuna iso ja sotkuisen kaunis naaras susikoira joka asuu met-
sässä. Dee Dee kohtaa tarinassa eksymisen jälkeen ensimmäisenä Haltikaisen. Haltikaisen
hahmo perustuu ystäväni koiraan Hartikaiseen, joka on Petroskoin katukoiria ja sattuu ole-
maan oman koirani parasystävä. Loin Haltikaisen edustamaan sitä ensimmäistä ikätoveria,
jonka lapsi kohtaa kodin ulkopuolella ja jota vertaisena ihannoit. Muistan, että omassa lapsuu-
dessani uudet kaverit koulussa ja esikoulussa tuntuivat olevan kuin satuolentoja. Haltikainen
edustaa osaavaa ja vähän vanhempaa lasta, jonka johtaja-asette innostaa Dee Deen hahmoa
kokeilemaan rajojaan ja omaa osaamistaan. Keskilapsuus on aika, jolloin mielikuvitus väistyy
ja todellisuus astuu kehiin. Halusin kuitenkin kuvaila Haltikaisen Dee Deen silmin ylivoimaisen
hienona, sillä sen kautta päästään käsiksi lapsen kuvitelmien tai mielikuvien tai mielikuvituk-
sen kaikkivoipaisuuteen tai ylivertaisuuteen omista vertaisistaan.

Haltikainen edustaa tarinassa uudenlaista turvaa Dee Deen hahmolle sekä rohkeutta. Hänessä
on myös jonkinlaista ehdottomuutta ja hän omaa ennakkoluuloja, joita Dee Dee jossakin koh-
taan haastaa. Ne ovat rinnastettavissa auktoriteetin haastamiseen ja tasa-arvon etsimiseen.
Haltikainen paljastaa Dee Deelle oman yksinäisyytensä, mikä viittaa siihen, että Haltikaisen
rohkeus voisi toimia myös hänelle suojakeinona.

Kaveriporukoissa nousevat usein esiin johtajatyypit, jotka toimivat tavallaan kaveriryhmien
päähahmoina. Loin Haltikaisen kuvamaan juuri sen henkistä lasta, joka ottaa ohjat käsiin ja
toimii muun ryhmän puolesta. (Lyytinen & Lyytinen 2002, 105.)

Hyvin nopeasti Haltikaisesta tulee Dee Deelle yhtä merkittävä ja läheinen kuin Sallasta. Tämän oli tarkoitus kuvailla lapsen siirtymävaihetta vanhempien ihailusta ikätovereiden ihailuun ja niiden merkittävyyteen. (Sinkkonen.)

6.2.4 Possu

Possu on vanha lokki, joka asuu lähipuistossa. Possu kuten Sallakin esiintyy hyvin vähän tarinassa. Hän on Dee Deen toinen kaveri tarinan alussa. Possu on hahmo, joka herättää Dee Deen mielenkiinnon ja innostuksen maailmasta. Hän on Haltikaisen tavoin rohkea ja uskalias. Dee Dee ihanoi Possua hänen kokemustensa ja vapaan sielunsa vuoksi. En näe sinänsä, että Possu edustaa niinkään Dee Deelle ikätoveria vaan enemmän vaaria jonka elämän tarinat luovat lasta toistumisistaan huolimatta.

Possu edustaa Haltikaisen kanssa johtajatyyppejä. Mielestäni voidaan ajatella Possun olevan oikea lokkieläin, joka esiintyy tarinassaan omana elävänä hahmona tai sitten hän voisi edustaa mielestäni hyvin Dee Deen alitajuntaa, hänen toivomuksia itsestään ja hänen itsevarmuuttaan, joka on kokenut kolhuja taannoin tarinan aikana.

6.2.5 Siiri

Siiri ja Ilves taitavat olla minun suosikkiahmojeni tässä tarinassani, sillä he edustavat tarkoin valikoidusti tärkeitä tunteita ja piirteitä, joiden uskon esiintyvän meissä kaikissa. Nämä olivat ne kaksi hahmoa, joiden suunnitteluun käytin eniten aikaa. Siiri on kömpelö naarashirvi. Hänen pitkät raajat vahvistavat hänen epävarmaa olemustaan mutta samalla tuovat hänen viehätysvoimansa esiin. Loin Siirin edustamaan epävarmuutta, alakuloisuutta, ujoutta ja vaatimattomuutta. Samalla hän on yksi hahmo, joka kokee suurimpia onnistumisia ja ilon tunteita koko tarinassa. Kun kiinnittää hänen omaan tarinaansa huomion, hän tekee mielestäni suuremman harppauksen tarinassa, vaikka hän esiintyy siinä vain sivuhahmona.

Siiri hahmona edustaa myös haurautta. Hänen alakuloisuudelle ei ole syytä tai ainakaan selkeää syytä joka kävisi tarinassa ilmi. Tällä haluaisin viestiä että ei tarvitse aina olla syytä tunne jotakin voimakkaasti. Mielestäni tunne, jonka syytä ei osaa sanoa, ei ole yhtään vähempiarvoinen, kuin tunne jonka alkuperä tiedetään. Siiri edustaa myös hahmoa, joka hyväksytään ryhmässä sellaisena kuin hän on. Tarinan lopussa hän kokee toisen hahmon johdosta ensimmäistä kertaa aitoa arvostusta ja tärkeyttä. Syy hänen kokemaansa arvontunteeseen on tarinassa melkein huomaamaton, mutta Siirille se merkitsee paljon. Tällä halusin kertoa siitä, että jopa hyvin pienet teot, niin hyvät kuin huonotkin, voivat olla joillekin hyvin merkityksellisiä.

6.2.6 Ilves

Ilveksen hahmo oli haastavin. Siksi hän taitaa olla suosikkini. Harvinainen kaunis saaliseläin. Tarinan pahis. Paitsi kun tarkemmin katsoo. Minulla meni kauan, jotta pystyin hahmottamaan millainen eläin suomen luonnosta edustaisi tarinassani hahmoa, jota pelätään ja joihin on kohdistunut niin paljon ennakkoluuloja. Hahmo, joka on kätttyisä ja etäinen. Hahmo, joka on kaikista hahmoista eniten eristäytynyt omista tunteistaan ja vaikeasti lähestyttävä. Eräänä päivänä ystäväni sanoi ”no ilves”. Ensi reaktioni oli, että ilves olisi liian voimakas eläin kuvaamaan tarinassa niin voimakasta torjumista edustavaa hahmoa. Päätin kuitenkin kokeilla miten hän sopii tarinaan.

Ilves edustaa pelkoa, niitä asioita joita pelkäämme ja voitamme sekä se millä tavalla pelko saa meidät käyttäytymään. Ilves on oman ulkomuotonsa vanki. Iso, yksinäinen kōriläs jota kaikki väistävät. Olettamus on, että hän on vihainen luonteeltaan ja sitä hän esittääkin. Loin hänet kuvaamaan tukahtuneiden tunteiden seurausta, ilmaisukyvyttömyyttä ja mitä saattaa oikeasti piilätä ulkokuoren alla. Hän on omalla tavallaan ujo kuten Siirikin. Tarinan lopussa hänen kautta kuvailen häpeä. Häpeä on tunne, joka on syyllisyyden tavoin tärkeä tunne oppia lapsuudessa. Syyllisyyden ja häpeän tunteella on voimakkaita vaikutuksia siihen miten toimimme, kuten aiemmissa luvuissa avasin.

7 Eettiset kysymykset

Sosiaalialan ammattilaisina meidän ydintehtävänä on kunnioittaa ihmisten oikeuksia ja ihmisten oikeutta tehdä omia valintoja. Näiden omien valintojen ei tulisi loukata myöskään muiden oikeuksia. Ammattilaisena minun velvollisuus on tukea ja ajaa ihmisten ihmisarvoa ja ihmisoi- keuksia. Minulta edellytetään tämän lisäksi reflektiivistä työtettä ja yhteiskuntaa hyödyntävää asennetta ja kriittisyyttä. Hyvin toteutunut ammattietiikka on mukana edistämässä hyvää elämää. (Talentia 2017.)

Olen sitä mieltä, että ammattialan kehittäminen ja siihen kuuluvat osa-alueet kuten menetelmät ja työkalut ovat myöskin iso vastuualue. Jokaisella vastavalmistuneella, opiskelussa olevalla, juuri uransa aloittaneella tai harjoittelua tekevällä on mahdollisuus, oikeus ja ammatil- linen pätevyys tuoda omia tuoreita näkökulmia ja ideoita esiin sosiaalialan laajoihin kenttiin. Omasta mielestäni tämä saatetaan unohtaa hyvin usein. Omalla opinnäytetyölläni olen halunnut nimenomaan tukea tätä vastuualueettani ammattilaisena ja olla kannustamassa muita tekemään samaa. Tavoitteeni on näyttää, kuinka eri tavoilla voidaan lähestyä ja toteuttaa sosi- aalialan työtä ja miten, sitä voidaan kehittää eri menetelmiä hyödyntäen.

Työhöni liittyy vahvasti lapsen osallisuus. Haluaisin, että kirja mahdollistaa lasten äänen kuulemista ja heidän itsenäisten ajatusten kehittämistä erityisesti tunne-aiheesta. Lisäksi haluaisin, että kirja osallistuttaa lasta tarinaan, joka minusta mahdollistaa sen, että siihen pääsee syvemmälle. Lapsen osallisuus on tärkeä perusedellytys heidän kasvun ja kehityksen kannalta. On välttämätöntä tukea heidän oikeutta osallistua ja olla merkittävässä asemassa yhteiskunnan jäsenenä sekä omassa elämässään (Lastensuojelun Käsikirja 2017). Lapsen osallisuuteen viitataan edellisessä lähinnä lastensuojeluun liittyvissä asioissa mutta itse tulkiten sen niin, että lapsen osallistumista ja sen tukemista voidaan lähestyä laajemmasta varhaiskasvatuksen näkökulmasta.

Varhaiskasvatuksen päätehtävä on toteuttaa yhteiskunnallisesti lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksen arvoihin kuuluu lapsen tasa-arvo, osallisuus ja lapsen toimijuuden vahvistamista. Opinnäytetyöni on suunniteltu myös tukemaan huoltajia, vanhempia tai muita lapsen elämässä olevia aikuisia, joka kuuluu osaksi varhaiskasvatuksen periaatteita (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016). Kirjan interaktiiviset kysymykset on suunniteltu tukemaan keskustelua, lasten ajatusten ja mielipiteiden kuulemista ja tunteista puhumisen tärkeyttä. Kysymykset ovat siinä muodossa kuin ammattilainen esittäisi niitä lapselle hänen ollessa läsnä. Tosin tässä muodossa ammattilaisen ei tarvitse olla läsnä, jolloin jää tilaa lapsen ja vanhemman tai muun aikuisen väliseen aikaan ja omaan keskusteluun. Kysymysten tarkoitus on nimenomaan tukea vain keskustelun tai ajatusvirran alkua.

Minun tavoite ei ole ollut väkisin nostaa tunne-aihetta esiin, jonka vuoksi se esiintyy tarinassa hyvin hienovaraisesti, siitä huolimatta, että koko työ on keskitetty tunne-aiheeseen sekä tunnekasvatukseen. Minun mielestä arjen tunteet esiintyvätkin toisinaan hyvin hienovaraisesti mutta ei suinkaan vähempiarvoisina, kuin voimakkaina koetut tunteet. Tarinan hienovaraisuus minusta luo mahdollisuuden nostaa esiin niitä seikkoja, joita lukijalle tulee itselle painavammin mieleen. Voi olla, että lukija poimii sieltä asian, jota en ole edes itse huomannut nousevan tarinassa esiin. Se on vain toivottavaa.

8 Pohdinta

Kuten mainitsin aiemmin, tämä opinnäytetyöni kaikkine vaiheineen on opettanut minulle enemmän kuin mikään opiskelun aikana tehty työ. Ehkä sen kuuluukin olla näin. Alusta saakka minulle on ollut hyvin selvää mitä halusin ja miten halusin toteuttaa viimeisen työni. Tavoitteeni oli nimenomaan tällä työlläni esittää tähän asti kertynyttä ammattitaitoani ja ammattipersonani. Suurin muutos, jonka itse havaitseen on tunne siitä, että monia vuosia minusta on tuntunut siltä, kuin leikkisin ammattilaista tai harjoittelen eri tavoin ammattiin menemistä. Vasta toisen vuoden loppupuolella erään harjoittelun aikana huomasin, kuinka paljon olin tosiaan oppinutkaan ja kuinka monet asiat tulivatkin jo luonnostaan. Minua ovat aina auttaneet

työt, joissa suurin vastuu on ollut minulla itsellä. Aloin huomata sen, että minulla on mielipiteitä ja kehittämisideoita alaani kohtaan, ja että minulla on täysi oikeus ja pätevyys myös tuoda ne ilmi. Huomasin myös nauttivani ammatistani ja olevan töissäni hyvä. Minulle oli alusta saakka äärimmäisen tärkeä tehdä tai olla mukana tekemässä työtä, jossa välittyy minun oma kädenjälki ja arvot. Luonnollisinta minulle oli kuitenkin toteuttaa tämä opinnäytetyö yksin. Yksinäinen työskentely oli minulle paras vaihtoehto oppimisen kannalta. Toisinaan se oli myös turhan kuormittavaa ja huomasin usein kaipaavani vertaista, jonka kanssa jakaa työkuormaa tai olotiloja.

Tämä työ on ollut merkittävimpiä asioita elämässäni. Olen oppinut itsestäni ja alastani enemmän tämän opinnäytetyön prosessin aikana kuin koskaan aiemmin. Itsenäinen työskentely, haastava aihe ja luovan työn tuottaminen tuntuivat olevan toisinaan rikkaus ja toisinaan kiros. Suurin haaste oli tämän kirjallisen raportin työstäminen ja luotettavien mielenkiintoisten lähteiden etsiminen ja lukeminen. Tiesin aina mielessäni mitä haluisin tehdä ja minkä vuoksi, mutta perusteluiden ilmaisu ja jäsentäminen osoittautui äärimmäisen haastavaksi ja pitkäkestoiseksi työksi. Olisin itse halunnut syventyä emootio- ja tunne -aiheeseen syvällisemmin, mutta aikataulun ja henkisen jaksamisen sekä valmistumisen vuoksi oli tehtävä raja. Jouduin myös muistuttamaan itseäni siitä, miten paljon aikaa minulla on vielä syventyä niihin aiheisiin tulevaisuudessa.

Aloitin työn sadun kirjoittamisesta ja sitä varten tutustuin hyvin kevyesti tunne-aiheen teoreettiseen viitekehitykseen ja lasten maailmaan. Silmäilin aiheita hyvin pintapuolisesti, jolloin sain hyvän käsityksen perusasioista. Suurin työ sadun kirjoittamisen kannalta kuitenkin, tehtiin sitten intuition, vaiston, omien kokemusten ja ajatusten voimin. Siltä pohjalta itse kirja on tehty. Vasta perustellessa kirjaani, sen tarkoitusta ja kirjallista raporttia tehdessä ryhdyin tutustumaan syvemmin muun muassa tunne-aiheen teorioihin, jotka tukivat vahvasti omia ajatuksia tunteiden tärkeydestä ja miten ne rikastuttavatkaan elämäämme. Tunteet alkoivat tuoda minuunkin elämäni kokonaan uusia merkityksiä.

Sadun kirjoittaminen oli hyvin miellyttävä kokemus. Odotan sitä hetkeä, että saan konkreettista palautetta kirjan käytöstä ja pääsen ideoimaan uusia. Tämän sanottua alkuperäiset ajatukset tarinan kirjoittamisesta eivät vastanneet kuitenkaan todellisuutta. Olin kuvitellut, että tarina valmistuu yhdessä kuukaudessa mutta siihen menikin 2 kuukautta, ei sinänsä paha heitto aikataulussa ottaen huomioon, että raportin kirjoittaminen kesti kauemmin. Tarinan kirjoittaminen kuitenkin oli toisinaan hyvin työlästä, kun oli syvennyttävä mielikuvituksen maailmaan kuitenkin säilyttäen ammatillista ja tavoitteellista lähestymistä. Puhumattakaan luovan työn prosessista, joka toisinaan ei luonnistunut lainkaan. Oli kuitenkin hyvin merkittävä kokemus luoda tavoitteellista ja luovaa työtä käyttäen ammatillista osaamistani.

Yksi suuri haaste tässä prosessissa oli ennakkoluuloni omasta osaamisestani, tai tarkemmin omasta riittävyyden tunteesta. Huomasin jännittäväni usein onnistunko työssäni niin kuin haluan, joka satunnaisesti esti minua tekemästä itse työtä. Erityisesti kritiikkini kohdistui aiheen teoreettiseen osioon. Koin usein, että olisin voinut tuoda aihetta esiin laajemmin. Onko kyse ollut sitten siitä, mitä olen itse halunnut toteuttaa vai sitä, mitä luulen että minulta odotetaan, sitä en tiedä. Opin kuitenkin vetämään tarvittavia rajoja, niin omien resursien kanssa, kuin sitä mitä luulen muiden minulta odottavan. Tavallaan pidän tätä hyvänä ominaisuutena, joka toimii minulle jatkuvana motivoijana mutta toisaalta haasteena, kun oma jaksaminen on kyseessä. Kaikesta huolimatta tämä työ kaikkineen vaiheineen on ollut sen arvoista. Vaikka jotkut kohdat olisivatkin jääneet omasta mielestäni vajaaksi tai vailla hioamista, sitä mitä olen oppinut tämän työn ohella on itselle korvaamatonta.

Olen erittäin tyytyväinen kirjan lopputulokseen. Olin alun perin suunnitellut, että kuvittaisin myös kirjan itse, mutta aikataulun vuoksi delegoin sen vaiheen kuvittajalle. Kuvituksia on toteuttanut kuvataiteilija Edwina Goldstone, joka on myös äitini. Päätökseni luovuttaa kirjan kuvitus vastuu muualle oli vaikea, sillä minulle oli äärimmäisen tärkeä, että kuvitukset tukisivat täysin tarinan sisältöä ja kuvailtua maailmaa. Olin jo valmiiksi tehnyt suunnitelman kuvitusten sijainneista, jonka sitten luovutin kuvittajalle. Lopputulos on mielestäni parempi kuin olisin voinut kuvitella ja olen äärimmäisen tyytyväinen kuvitustyöhön.

Alun perin toivoin, että kirja olisi julkaisuseminaariin mennessä painettu tai julkaistu mutta hyvin pian luovuin siitä ajatuksesta, sillä markkinoinnin tai julkaisemisen aikataulu voivat olla hyvin epämääräisiä enkä nähnyt, että ne prosesseina kuuluivat kuitenkin opinnäytetyön ensisijaisiin kriteereihin. Kirjan markkinointia ja julkaisemista työstän sitten valmistumisen jälkeen, sillä minulle on äärimmäisen tärkeä saada tämä niin sanotusti vietyä loppuun - kirjakauppojen ja kotien hyllyihin.

Lähteet

- Damasio, A. 1999. Tapahtumisen tunne. Miten tietoisuus syntyy. suom. Pietiläinen, K. Helsinki: Hakapaino.
- Damasio, A. 1994. Descartesin virhe. Emootio, järki ja ihmisen aivot. suom. Pietiläinen, K. Helsinki: Hakapaino.
- Damasio, A. 2003. Spinozaa etsimässä. Ilo, suru ja tuntevat aivot. suom. Pietiläinen, K. Helsinki: Hakapaino.
- Damasio, A. 2010. Itse tulee mieleen. Tietoisen aivojen rakentaminen. suom. Pietiläinen, K. Helsinki: Hakapaino.
- Furman, E. 1987. Auta Lasta Kasvamaan. International Universities Press.
- Goleman, D. 1995. Tunneäly. Lahjakkuuden kokokuva. 7 painos. Otawan Kirjapaino Oy.
- Haapaniemi-Maunula, R. 1997. Satu lapsen kasvattajana. Teoksessa Jokipaltio, J. (toim.). Sadun Voimat I. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Helkama, K. 2002. Lapsen moraalinen kehitys. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.). Pesästä Lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. WSOY, 121-148
- Izard, C, E. & Buechler, S. 1980. Aspects of Consciousness and Personality in Terms of Differential Emotions Theory. Teoksessa Plutchik, R & Kellerman, H. (toim.). Emotion. Theory, research and Experience. Volume 1. Theories of Emotion. New York: Academic Press, 165-185
- Jantunen, T. 1997. Satu ja esiopetuksen viitat. Teoksessa Jokipaltio, J. (toim.). Sadun Voimat II. Polunpäitä sadun maailmaan. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Jokipaltio, J. 1997. Teoksessa Jokipaltio, J. (toim.). Sadun Voimat I. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Jokipaltio, J. 1997. Teoksessa Jokipaltio, J. (toim.). Sadun Voimat II. Polunpäitä sadun maailmaan. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Kokkonen, M. 2010. Ihastuttavat, vihastuttavat tunteet. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lazarus, R & Lazarus, B. 1994. Passion and Reason. Making sense of our emotions. New York, Oxford: Oxford University Press.
- Lazarus, R, S., Kanner, A, D. & Folkman, S. 1980. Emotions: A Cognitive - Phenomenological Analysis. Teoksessa Plutchik, R & Kellerman, H. (toim.). Emotion. Theory, research and Experience. Volume 1. Theories of Emotion. New York: Academic Press, 189-214
- Lyytinen, P. & Lyytinen, H. 2002. Tiedolline kehitys lapsuudessa. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.). Pesästä Lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. WSOY, 87-116
- Niskanen, V. 1997. Kirjallisia tienviittoja. Teoksessa Jokipaltio, J. (toim.). Sadun Voimat II. Polunpäitä sadun maailmaan. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Mäkelä, J. 2002. Aivojen varhainen kehitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.). Pesästä Lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. WSOY, 13-38
- Plutchik, R. 1980. The General Psychoevolutionary Theory of Emotion. Teoksessa Plutchik, R & Kellerman, H. (toim.). Emotion. Theory, research and Experience. Volume 1. Theories of Emotion. New York: Academic Press, 3-31

Puolimatka, T. 2011. Kasvatus, arvot ja tunteet. Helsinki: Suunta-kirjat.

Weinrich, J, D. 1980. Toward the Sociobiological Theory of the Emotions. Teoksessa Plutchik, R & Kellerman, H. (toim.). Emotion. Theory, research and Experience. Volume 1. Theories of Emotion. New York: Academic Press, 113-136

Skard, A, G. 1951. Lapsia arkielämässä. Helsinki: Kustannus osakeyhtiö Tammi.

Sähköiset lähteet

Duursma, E., Augustyn, M. & Zuckerman, B. 2008. Reading aloud to children: the evidence. Archives of Disease in Childhood. Vol. 93. Nro. 7. Viitattu 1.10.2017. http://www.reachoutandread.org/FileRepository/ReadingAloudtoChildren_ADC_July2008.pdf

Junttila, N. 2015. <http://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/270068-tutkija-lastai-kannatayrittai-suojella-pettymyksilta>

Lukander, S. 2010. Haastattelu 9.12.2010. Lue lapselle. Yle. Viitattu 15.9.2017. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2010/12/09/lue-lapselle>

Karlsson, L. 2013. The European Journal of Social & Behavioural Sciences. Storycrafting method -to share, participate, tell and listen in practice and research. Viitattu 15.9.2017. http://www.futureacademy.org.uk/files/menu_items/other/ejsbs88.pdf

Suomen Mielenterveysseura. 2017. Tunnetaitojen perusteet. Viitattu 29.9.2017. <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunnetaidot/tunnetaitojen-perusteet>

Sinkkonen, J. Vanhemmuuden antoisa pesti. Pelastakaa lapset ry. Turun yliopisto. Viitattu 20.9.2017. https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:HAN65L_uN3YJ:https://peda.net/uurainen/koulukeskus/vanhojatapahtumia/jsy/vanhemmuus-ppt:file/download/2f8102552d9fa99e3c28edd911575566560b2940/Vanhemmuus.ppt+&cd=1&hl=en&ct=clnk&gl=fi

Talentia. 2017. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Viitattu 5.10.2017. <http://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>

Ylönen, H. 1998. Satu tarjoaa lapselle mahdollisuuden: uusia maailmoja tai ratkaisuja ongelmiin. Viitattu 25.9.2017. <http://www.jyu.fi/tdk/hallinto/tiedotus/203.htm>

Väestöliitto. 2017. Tunnetaidot. Viitattu 30.9.2017. http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/seksuaalikasvatuksen-paakohdat/kehotunnekasvatus/tunnetaidot/

Liitteet

Liite 1: Kun taivas on vihreä - Lastensatu tunnekasvatuksen tukemiseen

Liite 1: Kun taivas on vihreä - Lastensatu tunnekasvatuksen tukemiseen

KUN TAIVAS ON VIHREÄ

NATASHIA WORNELL

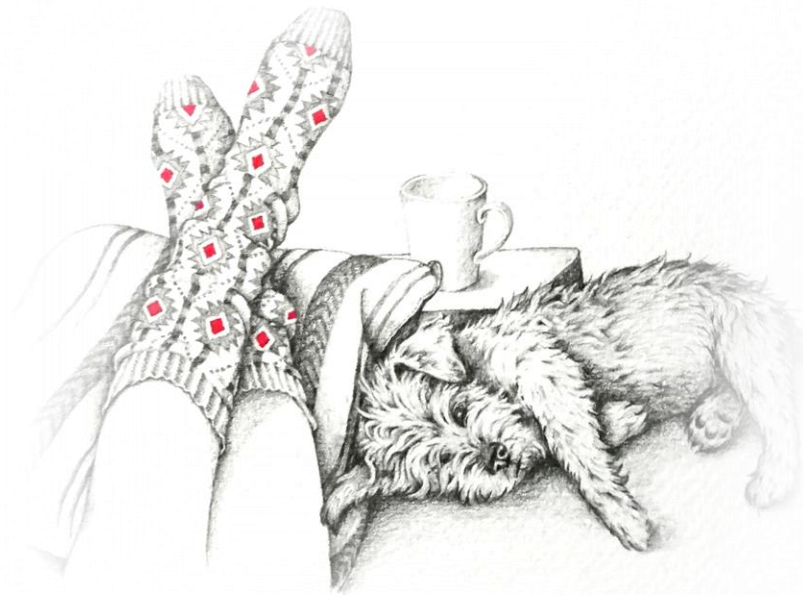
KUVITTANUT EDWINA GOLDSTONE

SINULLE.

Talvi on ihmeellinen ja taianomainen vuodenaika. Näin ainakin Dee Dee tuumailee. Dee Dee on pieni, tummakarvainen koira, jolla on aina kesäisin aivan liian kuuma ja talvisin juuri sopivaa. Syksy onkin sen lempivuodenaika. Silloin kuumun kesän jälkeen ilma alkaa viilentyä, värit hemmottelevat silmiä ja talvi tekee tuloaan. Silloin Dee Dee on innoissaan. Mutta nyt on tammikuu ja lunta sataa niin, että Etelä-Suomessa voisi kuvitella olevansa Korvatunturilla. Siellä missä Joulupukki asuu. Siellä missä porotkin asuvat. Dee Dee säntäilee kinoksesta toiseen. Pakkasta on juuri sopivasti. Dee Dee on lempipuistossaan ja askelten rapsakat äänet hemmottelevat korvia. Kohta voi mennä kotiin lämpimään, ravistelemaan turkkiin takertuneita lumipalloja tassuista ja kömpimään tuhansien vilttien sekaan Sallan pehmeään sohvaan. Salla on Dee Deen parasystävä, he ovat aina lenkillä yhdessä ja leikkivät, lukevat, laulavat ja nauravat. Salla pitää hyvää huolta Dee Deestä ja kyllä Dee Deekin Sallasta.

Silloin kun Dee Dee oli pienistä pienin pentu, Salla löysi Dee Deen vaeltelemassa metsässä eksyneenä. He eivät kumpikaan tiedä vielä tänäkään päivänä, miten Dee Dee oli sinne päätynyt, ja aivan yksin kaiken lisäksi. Dee Dee ei muista elämästään mitään ennen Sallaa. Dee Deen ensimmäinen muisto on se, kun Salla hymyili ystävällisesti ja sanoi: ”Mitä ihmettä sinä pieni täällä touhuat?”. Dee Dee vastasi pienellä haukulla ja isolla halauksella. Se rutisti Sallan nilkkaa koko sydämellensä. Silloin Salla nosti pienen koiranpennun kainaloonsa ja vei kotiinsa turvaan. Siitä lähtien Sallan koti on ollut Dee Deen lempipaikka. Sehän on nyt myös Dee Deen koti.

1. Kuvaile sinun lempipaikkaasi. Miltä sinusta siellä tuntuu?

Dee Dee tykkää heidän yhteisestä kodista paljon. Siellä on heille sopivasti tilaa. Dee Deellä on oma huilimispaiikka Sallan huoneessa, mutta mieluiten Dee Dee huilii Sallan vieressä. Jos Dee Deeltä kysyttäisiin, se olisi Sallan vieressä aina. Paitsi ehkä silloin, kun he ovat ulkona lenkillä. Silloin Sallasta tuntuu, että maailma vie Dee Deetä mukanaan. Dee Deen mielestä maailma on niin kovin ihmeellinen ja jännittävä paikka. Dee Deetä jännittää ulkomaailma, vaikka hän siitä kovasti tykkääkin. Dee Deellä on Sallan lisäksi toinenkin kaveri, Possu nimeltään. Possu on suurin ja komein lokki koko puistossa. Dee Dee näkee Possun joka kerta, kun he käyvät puistossa. Possu on matkustanut ympäri maapallon ja kokenut vaikka mitä ihmeellisiä asioita. Lokki sai nimekseen Possu, koska se syntyi maatilalla possujen parissa.

Eräänä päivänä pikku lokin äiti ei palannutkaan kotiin maatilalle, joten maatilalla emo-possu otti pienen linnun huostaansa, ihan omakseen. Kaikilla muilla maatilalla pikkuposuilla oli jo nimet annettuna, joten pikkulinnulle annettiin nimi Possu, jotta varmasti kaikki tietäisivät, kenestä puhuttiin. Tosin Possu ei ole enää niin pieni lintu kuin silloin, ja sen elämä on täyttynyt kaiken maailman tapahtumilla. Nyt se asuu Dee Deen ja Sallan lempipuistossa, lähellä heidän kotiaan. Dee Dee on aina hyvin ihmeissään Possun kertomista tarinoista: etelänmatkoista, isoista myrskyistä, merestä ja ihmeellisistä eläimistä, joista Dee Dee ei ole koskaan kuullutkaan. Possu sanoo, että kaikki ovat niin erilaisia, jopa linnutkin ovat maailmalla erilaisia ja koirat myös. Ja ihmiset.

Dee Dee on ihmeteltyt tätä. Monesti hän kysyy Sallalta, onko totta, että maailma on täynnä kaikenmoisia ihmisiä ja eläimiä, erilaista luontoa ja erilaisia puistoja. Dee Deetä tämä kiehtoo kovasti, ja jännittää myös. Kerran aamupalalla Dee Dee taas kyseli Sallalta maailmasta. ”Missä kaikkialla sinä olet Salla käynyt?” Dee Dee intoili. ”Siellä ja täällä ja vähän tuollakin”, Salla vastasi hymyillen. ”Ei noin voi sanoa! Kerro missä. Oletko käynyt siellä missä Possukin on käynyt?”, Dee Dee kysyi jännittyneenä. Kun Dee Dee aavisti Sallankin nähneen kaikenlaisia asioita, hän innostui niin, että hänen sydämensä alkoi jyskyttää. Dee Deen mielikuvitus alkoi tulvia mitä ihmeellisimpiä otuksia ja hän muuttui malttamattomaksi. Dee Dee alkoi nähdä mielessään maisemia: puut kasvoivat ylösalaisin, koirilla oli siivet ja taivas oli vihreä. ”Salla, onko jossain muualla taivas vihreä!” Dee Dee huokaisi innoissaan. ”Voi ihana Dee Dee, taivas voi olla vaikka minkä värinen, ihan niin kuin täälläkin. Olethan sinäkin nähnyt kun taivas on joskus muuttunut punaiseksi. Joskus aamulla ja joskus illalla.”

Dee Dee oli nyt niin innoissaan, että hänen sydämensä hakkasi tuhatta ja sataa. Ihan kuin hänellä olisi junarata rintakehässään, se vain jyskytti menemään. ”Mutta VIHREÄ!?” tokaisi Dee Dee. ”Voi kun en tiedä, en ole nähnyt koskaan. Kaiken muun värisiä taivaita olen nähnyt mutta en vihreää”, Salla sanoi. ”Etkö? No onkohan Possukaan edes nähnyt sellaista...” Dee Dee sanoi hieman alakuloisemmin. Hänen mielikuvansa suuresta ihmeellisestä maailmasta alkoi haihtua. Hän oli niin odottanut kuulevansa, että taivas olisi muualla maailmalla voinut olla vihreä.

”Voi Dee Dee, ehkä sinä näet vihreän taivaan joskus ja sitten voit meille kaikille kertoa siitä”, Salla sanoi lohduttavaan sävyyn. ”Missä minä semmoisen näkisin? Minä olen vain täällä tai meidän lähipuistossa eikä siellä ole mitään vihreätä taivasta...” Dee Dee huokaisi. ”Ehkä sinä lähdet joskus matkalle”, Salla sanoi. ”En minä uskalla”, Dee Dee sanoi surullisena. ”Elämä on yllätyksiä täynnä, muista se. Myös sinun”, Salla sanoi hymyillen.

Kevät lähestyi, mutta eipä se näkynyt säässä vielä. Lunta satoi joka viikko, ja sehän sopi Dee Deelle. Hän sai hyppiä, pomppia ja rämpiä lumihankien läpi niin paljon kuin lystäsi. Hän ihaili pakkasaamujen tunnelmaa, kun talvinen aurinko välkkyi kerrostalojen läpi ikkunan kautta hänen ja Sallan kotiin.

Tänään oli ystävänpäivä. Helmikuun 14. päivä. Aiempina vuosina ystävänpäivänä Sallalla ja Dee Deellä oli tapana viettää koko päivä yhdessä. He kävivät ulkona puistossa, kuuntelivat Possun kertomia tarinoita, söivät sydämen muotoisia pikkuleipiä ja katselivat ikkunasta ohikulkevia ihmisiä. Tänään tosin Sallan piti mennä töihin pariiksi tunniksi, vaikka oli lauantai. Dee Deetä tämä ei haitannut. Hän sai sitten itsekseen köllötellä leveästi sohvalla ja syödä kaikki pikkuleivät. Näin hän suunnitteli.

”Dee Dee kuule - laitahan silmät kiinni, minulla on sinulle yllätys”, Salla sanoi. ”Mitähh...?” Dee Dee sanoi yllättyneenä. ”Laita nyt vain, jookos”, Salla kuiskasi. Dee Dee laitto silmät kiinni. ”Voi jumpe, miten minua nyt jännittää...” hän sanoi. Hänen häntänsä heilui niin nopeasti, että sitä tuskin näki. ”Minä halusin antaa sinulle pienen lahjan koska olet minulle tosi tärkeä”, Salla sanoi. Dee Dee avasi silmänsä ja näki edessään maailman hienoimman puna-valkokuvioiden huivin.

”Tämä on sinun ikioma huivisi. Se on Dee Deen huivi”, Salla sanoi hymyillen. ”VAAAAUUUUUUUUU! Minulleko? Tämähän on hieno!” Dee Dee sanoi silmät suurina. ”Kyllä. Hieno huivi hienolle koiralle”, Salla sanoi. ”Minä pidän tästä kyllä tosi tosi hyvää huolta Salla. Tämä on hienoin lahja, mitä olen koskaan saanut”, Dee Dee huokaili. ”Laitetaanko se sinulle vaikka kaulaan?” Salla kysyi. ”Laitetaan!” Dee Dee laului.

Sallalla ja Dee Deellä oli muutama tunti aikaa ennen kuin Sallan piti lähteä käymään töissä, joten he päättivät lähteä puistoon kävelylle, vaikka olikin hieman tuulista. Heidän molempien mielestä oli hienoa katsella, kun puut heiluivat ja lumihiutaleet tanssivat ilmassa. Dee Dee tykkää siitä, kun silloin hänen mielestään näkee ilman, joka on aina muuten näkymätön.

2. Mistä sinä pidät eniten luonnossa? Kerro myös mistä et pidä lainkaan. Dee Dee ei esimerkiksi pidä siitä kun on liian kuuma ja jotkut eivät pidä sateesta.

3. Miltä sinusta näyttää onnellisuus? Voit näyttää kasvoillasi tai kuvailla sitä sanoin.

He pääsivät ovesta ulos ja yllätykseksi Sallan pipo meinasi lähteä tuulen mukana siltä seisomalta. ”Täällähän tuulee kunnolla... Vie oikein hengityksen mennessään!” – Salla sanoi ”Ei se minua haittaa! Ihanaa vaan!” Dee Dee nauroi. Salla nauroi myös. ”No onhan tämäkin seikkailua!”. Vihdoin he pääsivät puistoon. Mutta voi, kuinka tuulista siellä olikaan. ”Onkohan Possu täällä, kun on niin puuskaisaa?” kysyi Deedee. ”No tuollahan hän on!” Salla sanoi ja osoitti puiston korkeimpaan puuhun. ”Possu taitaa vain nauttia tästä tuulesta!” Salla sanoi. Dee Deellä oli tosi kova hinku päästä esittelemään uutta huiviaan Possulle. Hän oli siitä niin kovin ylpeä. Possu tykkäisi siitä varmasti, Dee Dee tuumi. Dee Dee juoksi kuin salama Possun luokse, joka näytti surffaavan tuulessa puun ylemmällä oksalla.

”Possu, katso minkä sain lahjaksi tänään! Eikös se olekin HIENO!!” Dee Dee huusi ja samalla osoitti tassulla kaulaansa. ”Mistä sinä hassu koira höpötät, en näe mitään kaulassasi”, Possu nauroi ja jatkoi surffaustaan keskittyneesti.

Sillä sekunnilla Dee Dee huomasi että hänen uusi rakas huivinsa ei ollutkaan enää hänen kaulassaan vaan se lensi taivaalla lumihiutaleiden seassa, tempoilevan tuulen mukana. ”Eii!” Dee Dee huusi ja säntäsi huivin perässä. ”Minun huivini!”. ”Dee Dee varovasti siellä!” Salla huusi, mutta Dee Dee oli jo kadonnut näkyvistä. Dee Dee hävisi hankien taakse, hän rämpi metsän läpi ja jäisen lammen ylitse eikä siltikään saanut huiviaan kiinni. Hän jatkoi juoksemista. ”Minä en kyllä luovuta ennen kuin huivi on käpälissäni” hän sanoi itselleen. Häntä alkoi harmittamaan suuresti että tuuli oli vienyt hänen huivinsa. Oli ollut siihen asti niin kiva päivä. Hänen tuohtumuksensa antoi hänelle vain lisää virtaa ja Dee Dee juoksi kovemmin kuin koskaan.

Salla oli vielä puistossa Possun kanssa. ”Voi kun olen nyt huolissani, Possu. Dee Dee eksyy varmasti nyt kun ei malta antaa vaan huivin mennä tuulen mukana”, Salla sanoi huolestuneena. ”Älä huoli, Salla. Lähdän hänen peräänsä. Lupaan, että tuon Dee Deen vielä kotiin. Ja hyvällä tuurilla huivin myös!” Possu sanoi rohkeana. ”Possu - en minä huivista välitä, menköön tuulen mukana minne haluaa kunhan vain Dee Dee löytää kotiin!”

”Sen minä lupaan sinulle Salla!” Possu sanoi ja lensi korkealle taivaalle. Ja niin Possu lähti tuulessa tanssivien lumihuutaleiden sekaan etsimään Dee Deetä.

Dee Deen huivijahdille ei ollut tulla loppua. Huivi eksyi välillä puiden ja välillä pilvien taakse, mutta siellä taivaalla se vain pysyi tuulen kantamana. Dee Dee alkoi hengästyä. Juokseminen on rankkaa puuhaa, hän tuumi. Ehkä hän voisi istua hetken ja levätä. Hän katseli ympärilleen hämmästyneenä. ”Missähän minä olen?” hän ihmetteli. Hänen ympärillään olevat maisemat olivat hyvin vieraita eikä hän tunnistanut yhtä ainuttakaan puuta. Hän tiesi varmasti, ettei hän ainakaan ollut lempipuistossaan enää.

”Voi voi voi, missähän Salla on? Ja missä Possu ja missähän huivini? Voi, tämä ei sitenkään ollut kiva päivä lainkaan...” Dee Dee sanoi ääneen hieman väsyneenä. Hän istui alas ja huokaisi. ”En tiedä missä olen ja minusta tämä ei ole kivaa ollenkaan”, hän mumisi hiljaa itsekseen alakuloisesti. Hänen ympärillään oli vain puita ja lunta ja hänen yläpuolellaan taivas. Aivan samanlaista kuin hänen lempipuistossaan, mutta eihän se ollut yhtään samaa, vaan täysin vierasta. Se jopa tuoksui erilaiselta. Hänen puistonsa tuoksui korvapuusteilta ja onnelta. Voi kun hänellä oli ikävä sinne takaisin. Dee Dee painoi päänsä syliinsä. Jännitys tuntemattomasta ympäristöstä vei voiton ja hänen piti miettiä hetken aikaa.

4. Kuvaile millainen Dee Deen olo on sinun mielestä. Miten auttaisit Dee Deetä nyt?

Yhtäkkiä hänen takaansa alkoi kuulua hentoja askeleita lumessa. Dee Dee oli riemuisaan. ”Salla!”, hän huusi ja kääntyi hymyillen helpotuksesta. Vaan ei se ollutkaan Salla. Hitaasti puiden takaa tuli esiin omituisin ja hienoin olento, jonka Dee Dee oli ikinä nähnyt. Kevyin askelin se lähestyi, aivan kuin hidastetussa elokuvassa. Dee Dee pidätti hengitystään jännityksessä. ”K..k..ku..kuka sinä olet?” Dee Dee kuiskasi äänellä, jota tuskin kuuli.

Dee Dee ei ollut koskaan nähnyt niin hienoa olentoa. ”Minä olen Haltikainen”, olento sanoi. ”Mutta kaikki kutsuvat minua Riemuksi, joten kai sinäkin voit”, hän jatkoi. Dee Deen hengitys tuskin kulki ja hän vain tuijotti tätä uutta ja henkeä salpaavan hienoa hahmoa. Haltikaisen pitkät jalat tuntuivat ylettyvän taivaalle saakka tai ehkä jopa vielä pidemmälle. Ainakin ne olivat pidemmät kuin Dee Deen Hänen turkkinsa lainehti hitaasti tuulen mukana ja lumosi Dee Deen katseen. ”Sinulla on siivet!” Dee Dee huokaili. ”Minä arvasin, että koirilla voi olla siivet!” hän jatkoi innostuen. Haltikaisen paksu samettinen turkki kiilsi auringon valossa ja hänen selästään nousi taivasta kohti kaksi siipeä, jotka korostivat metsästä tulleen hahmon taianomaista olemusta. Haltikainen kääntyi katsomaan selästään nousevia erikoisia siipiä ja sanoi ”Voi, no kunpa nämä olisivatkin siivet. Silloinhan minä voisin lentää. Mutta nämä ovat vain turkkiini takertuneita puiden oksia. Ovat olleet siinä niin kauan kun muistan enkä saa niitä pois.”

”Niinkö?” Dee Dee sanoi ihmetellen ja rypisti otsaansa. ”Salla sanoi, että eivät kaikki joilla on siivet osaa lentää. Salla sanoo että jotkut linnut eivät esimerkiksi osaa lentää vaikka niillä on siivet! Minusta ne ovat hienot! Hienot siivet!” Dee Dee jatkoi. ”Kaipa ne sitten siivetkin voivat olla, jos olet sitä mieltä ja siinä meinaavat nyt pysyä”, Haltikainen hymyili.

Dee Dee oli niin kovin keskittynyt Haltikaisen hienoon ja satumaiseen olemukseen, että hän oli aivan unohtanut olevansa kaukana kotoa. ”Miten sinä tänne eksyit?” Haltikainen kysyi. ”Täällä harvemmin kukaan käy”, hän jatkoi.

Dee Dee muisti, miksi hän oli päätenyt tänne. Saman tien hänen mielensä muuttui alakuloiseksi. Voi kuinka hänellä oli ikävä Sallaa ja ikävä kotiin. Dee Dee kertoi Haltikaiselle aamustaan. Kuinka ihanasti se oli alkanutkaan kotona Sallan kanssa, miten upean lahjan hän oli saanut ja miten tuuli tempaisi sen mukaansa lentelemään korkealle taivaalle. Dee Dee kertoi, kuinka hän halusi huivinsa takaisin, mutta kuinka hän nyt vain tahtoo takaisin kotiin. ”Oletko sinä nähnyt huiviani?” Dee Dee kysyi. ”En kyllä ole”, Haltikainen vastasi. ”Ja älä sure, kyllä me löydämme tien takaisin kotiisi”, hän jatkoi. ”Sinusta tämä on ehkä harmillinen tilanne, mutta jos minä saan rehellisesti sanoa, niin minusta on tosi kiva, kun eksyit tänne ja että tapasin sinut nyt. Näen niin harvoin ketään täällä, kuulen vaan tuulen viheltävän ja puiden oksien tanssivan. Minusta on kivaa tavata uusia kavereita, koska onhan täällä joskus hieman yksinäistäkin”, Haltikainen sanoi hymyillen. ”Ja nyt minä voin auttaa sinua löytämään kotiin”, hän totesi.

Dee Dee oli sinä päivänä juossut pitkään, ja taivas alkoi jo hämärtyä. Hän oli juossut puistoista toisiin, mennyt isojen meluisten teiden vierestä ja hiljaiseksi jäätyneen veden ylitse. Hänellä oli ollut mielessä vain hänen uusi huivinsa ja muu oli ollut hänelle vain sameaa maisemaa.

Dee Dee piti kovasti siitä, että oli saanut uuden ystävän. Hänen mielestään Haltikainen oli oikein mukava. Kuitenkin Dee Dee kaipasi kovasti kotiin ja hänen rintakehänsä tuntui painavalta. Voi kun hänellä oli ikävä Sallaa. Haltikainen ja Dee Dee lähtivät matkaan. Taustalla taivas alkoi hämärtyessään punertumaan. Oli hyvin kaunista. Haltikaisen pitkät askeleet loivat rauhallisen rytmin matkalle.

”Oletko nähnyt meren?” Haltikainen kysyi. ”En kai”, Dee Dee vastasi. ”Minä olen”, Haltikainen sanoi. ”Menemme siitä pian ohi, se on valtava!” Haltikaisen silmät suurenivat samalla kun hän kuvaili valtavaa merta. Dee Deenkin silmät suurenivat hämmästyksessä. ”Kuinka iso?” hän kysyi. ”Tosi iso” Haltikainen vastasi ja hänen silmänsä suurenivat entisestään. Haltikainen ja Dee Dee kävelivät ja kävelivät. Ja kävelivät ja kävelivät.

”EI TÄÄLLÄ SAA KÄVELLÄ!” kuului pusikosta. ”MENKÄÄHÄN POIS!” ääni jatkoi. Ääni oli käheä ja kuulosti vihaiselta. Haltikainen ja Dee Dee katsoivat toisiaan hämmästyneinä. ”Mistähän tuo ääni oikein tuli? Miksi täällä ei saanut kävellä?”, he miettivät. Dee Deetä hieman pelotti - hän ei halunnut loukata ketään tai olla paikassa jossa ei olisi

saanut olla. ”Haltikainen, pitäisikö meidän mennä nyt toista reittiä, en halua mitään ongelmaa?” Dee Dee kuiskasi. ”Heii, kyllähän me saadaan tästä mennä. Ei tämä pelto ole kenenkään oma. Vapaata maata tämä on”, Haltikainen sanoi ja kurotteli päätään yrittäessään selvittää, mistä äkäinen ääni mahtoi tulla. Siinä he seisoivat kahdestaan metsän reunassa ja ihmettelivät. ”En ole nyt ihan varma tästä”, Dee Dee sanoi varovasti. Dee Deetä alkoi huolestuttaa. ”Älä huoli, ei ole mitään hätää. Mennään!” Haltikainen sanoi ja loikkasi metsän reunalta pellon koskemattomalle lumikerrokselle. Yhtäkkiä Dee Dee näki kaksi suurta korvaa pilkottavan puskan takaa. ”Sanoin, ettei täällä saa olla!” ääni ärähti. Nyt tosin hieman rauhallisemmin. Dee Dee jähmettyi ja katsoi, kun Haltikainen paineli edellä keskellä peltoa. Dee Dee olisi kovasti halunnut huutaa Haltikaista takaisin, mutta ei hän uskaltanut päästää piipahdustakaan. ”Nyt kaikki meni pieleen ja se on teidän syytä!” ääni jatkoi. Puskan takaa ilmestyivät suuret kissamaiset kasvot. Ja kasvoilla ei ollut kovinkaan iloinen ilme.

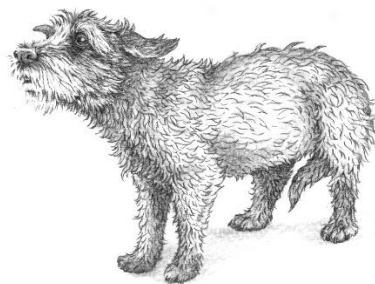
”Anteeksi”, Dee Dee kuiskasi. Hän tuskin malttoi sanoa muutakaan, mutta hän jatkoi silti. ”Emme me nyt tarkoittaneet mitään. Kunhan etsimme kotiin.” Dee Dee tunsu, kuinka kyyneleet alkoivat kertyä silmiin ja kurkussa tuntui, kuin siellä olisi ollut iso pala, joka esti nielemisen. Hän ei tiennyt oliko hän surullinen vai väsynyt vai vain pahoillaan. Ei hän halunnut suututtaa ketään. Hän tahtoi vain kotiin. ”Ei me mitään pahaa täällä tehdä, kunhan kävellään”, Dee Dee toisti

7. Mitkä asiat sinua pelottavat? Miltä sinusta jännitys ja pelko tuntuvat?
8. Miten sinä auttaisit ystävää, jota pelottaa?
9. Löytyykö sinusta jotain hyvää pelko-tunteesta?

Dee Dee katseli puskan puoliksi peittämää isoa hahmoa. Pienet mustat pilkut koristivat hahmon keltaista, untuvanpehmeää turkkia. Hänen silmänsä kiilsivät iltavalossa ja korvien päissä olevat mustat tupsut muistuttivat kynttilän liekkejä. Haltikainen oli jo kohta päässyt pellon toiselle puolelle kun hän huomasi että Dee Dee ei ollutkaan hänen takanaan. Hän näki kaukaa kaksi hahmoa, josta toinen oli hirmuisen iso.

”Voi Dee Dee”, Haltikainen ajatteli huolissaan itsekseen ja lähti juoksemaan takaisin pellon poikki. Haltikainen lähestyi ja huusi ”Dee Dee juokse! Ei ilvesten kanssa voi jutella!” ”Lähtekää nyt pois ennen kun lähdän peräänne!” ilves murisi. ”Pilasitte peltoni ja rauhani!” hän jatkoi vihaisena. ”Mennään nyt Dee Dee, tämä ei ole mukava paikka”, Haltikainen sanoi ja elehti katsellaan matkan jatkamista. Dee Dee painoi päätään alas ja alkoi kävelemään pois. Ei hän ymmärtänyt ollenkaan, mitä oli juuri tapahtunut. Dee Dee oli vielä silloinkin harmissaan tapahtuneesta, kun he jo jatkoivat Haltikaisen kanssa matkaansa. Häntä niin ihmetytti ilveksen suuttumus. Hän ei ollut ymmärtänyt ollenkaan äskeistä tapahtumaa. Ilves jäi vahtimisasentoon ja katseli, kun kaksikko hävisi horisonttiin.

10. Näytä kasvoillasi miltä näyttää vihaisuus. Milloin sinä olet viimeksi ollut vihainen ja mikä sen aiheutti?
11. Jos muuttuisit eläimeksi kun vihastuisit, mikä eläin olisit? Ja miksi juuri se eläin?

”Minua harmittaa nyt kovasti, Haltikainen!” Dee Dee sanoi, kun he olivat hetken kävelleet. ”Mikähän sitä ilvestä mahtoi harmittaa noin kovin?” Dee Dee jatkoi. ”Älä välitä siitä, ilveksiä aina harmittaa jokin. Valittavat aina, ei niitä kannata kuunnella. Aina ne ovat vihaisia”, Haltikainen vakuutteli. ”Ei minun ollut tarkoitus pilata mitään. En ymmärrä mitä pilasin”, Dee Dee sanoi surullisena. ”Älä huoli Dee Dee, koeta vain unohtaa se”, Haltikainen sanoi. Dee Dee ja Haltikainen kävelivät vielä hetken eteenpäin. Ilta-aika oli niin kovin kaunis, lumihanget kiilsivät ja taivas oli syvän sininen, kuin pohjaton meri. Tai kuin mustikat. Dee Dee ei illan kauneudesta huolimatta saanut mielestään vihaista ilvestä. Dee Dee ei saanut kiinni ajatuksistaan, hänen sydämensä löi nopeatempoista tahtia ja hänen oli vaikea keskittyä taustalla kuuluviin Hatikaisen tarinoihin. ”Onpas hämmentävää”, Dee Dee sanoi.

”Minä lähdän takaisin ilveksen luokse!” Dee Dee sanoi yhtäkkiä. ”Haluan tietää mikä hänellä oli”, hän jatkoi ja kääntyi takaisin. ”Olet sinä hassu koira, Dee Dee. Mennään sitten katsomaan, jos asia kerran vaivaa mieltäsi niin kovasti ja on sinulle tärkeä”, Haltikainen hymyili huvittuneena.

Dee Dee tunsu helpotuksen rinnassaan. Hän ei tiennyt lainkaan, miten ilves ottaisi heidät vastaan, mutta hänellä oli niin pakottava tunne, ettei hän voinut olla huomioimatta sitä. Olihan hän kyllä myös tyytyväinen, että Haltikainen lähti hänen kanssaan. Ei hän olisi kuitenkaan yksin uskaltanut lähteä.

Oli jo hyvin pimeää, kun he pääsivät paikkaan, jossa olivat tavanneet ilveksen.

”Ilves!” - Dee Dee huusi hiljaa, mutta sekin pieni huuto kantautui kauas ja kaikui pitkään. Haltikainen ja Dee Dee seisoivat ja tuijottivat lumen peittämää tyhjää peltoa, jota koristivat heidän aiemmin jättämänsä tassunjäljet Taivas heijastui lumeen ja teki siitä sinihohtoisen. Yhtäkkiä heidän niskakarvansa nousivat pystyyn, kun he tunsivat jonkun olevan heidän takanaan. Lämmin hengityshöyry vyöryi heidän ympärilleen ja kuului syvää huohotusta.

”Ilves!” Dee Dee sanoi. Dee Dee oli osittain myös onnellinen mutta samalla peloissaan tästä jälleennäkemisestä. ”Mitä te taas haluatte?” ilves ärähti. ”Enkö aiemmin sanonut, että ei täällä saa kukaan kävellä! Ettekö ymmärrä!” hän jatkoi.

”Ilves, minä olen Dee Dee ja minua jäi vaivaamaan äskeinen kohtaaminen. Halusin tietää, mistä olit niin vihainen meille”, Dee Dee sanoi kysyen. ”Katsokaa nyt! Pilasitte peltoni... Se oli niin kaunis ennen kuin te tulitte sitä sotkemaan. Nyt muutkin tulevat sotkemaan sitä, enkä saa olla täällä enää rauhassa”, ilves vastasi vihaisena. Dee Dee ei osannut sanoa ilvekselle mitään. Hänen mielestään pelto oli silti kaunis.

”Miten niin et saa olla enää rauhassa?” Dee Dee kysyi, ”Minusta täällä on hyvin rauhallista”. ”No nyt kaikki tulevat tänne hyppimään pellolle, kun näkevät että muutkin ovat täällä olleet”, vastasi ilves. ”Haluaisin vain olla itsekseni ja ihaila hiljaista valkoista, koskematon peltoani”.

Lunta alkoi sataa hiljalleen. Dee Dee ja Haltikainen seisoivat ihmettelemässä, miten oikein auttaa ilvestä. ”Äkkiähän ne jäljet taas peittyvät kun tätä lunta tuntuu nyt tulevan!” Haltikainen hymyili ja pyöräytti silmiään. Dee Dee pohti ja pohti. Hän ei halunnut taaskaan lähteä niin, että ilveksellä olisi paha mieli. Hän katseli ympärilleen, mutta mitään ratkaisua ei tullut mieleen. Haltikaisen valtava häntä heilui innosta ja se silitti Dee Deen kylkeä.

”Nyt minä keksin!” Dee Dee sanoi. Ilves ei näyttänyt vielääkään ilahtuvan. Hänen silmänsä pysyivät sirrillään ja hän hengitti hitaasti, kuin olisi keskittymässä hyvin tarkasti johonkin.

”Haltikaisen häntä! Se voisi pyyhkiä jälkemme, kun kävelemme pois!” Dee Dee sanoi melkein pomppien. Ilves katsoi Dee Deetä häkeltyneenä ja kääntyi sitten katsomaan Haltikaista.

”Onpas idea! Mutta sehän saattaisi toimia!” Haltikainen nauroi. ”Miksi te olette niin ystävällisiä minulle?” ilves kysyi otsa rypyssä.

”En minä olisi välittänyt”, Haltikainen sanoi naurahdellen. ”Mutta Dee Dee oli huolissaan. Hänestä tuntui, että sinulla oli huono olla meidän takiamme”, Dee Dee punastui hieman ja nyökkäili. ”Minä en kauheasti pidä siitä, että tänne tullaan häiritsemään rauhaani. Mutta enää en ole teistä niin harmissani”, ilves sanoi. Hän selvästikin yritti hymyillä, mutta luovutti pian ja kääntyi kävelemään kohti takanaan olevaa metsää. ”Sanoisin, että tervetuloa takaisin, mutta en halua, että tulette taas sotkemaan peltoani. Tavaltaan kuitenkin kiva, että kävitte”, ilves mumisi itsekseen samalla kun hän käveli poispäin. Dee Dee käveli edellä ja Haltikainen tuli sutjakkaasti perässä hipaisten hännällään lumenpintaa niin, että heidän jälkensä hävisivät heidän takanaan. Heidän kävelynsä oli kuin yhdessä sovittu tanssi. Heistä oli tullut hyviä ystäviä.

Yö lähestyi ja he etsivät sopivaa paikkaa, jossa nukkua. Metsä oli heidän mielestään paras vaihtoehto. Korkeat kuuset olivat kuin jättimäisiä varjoja, ja lumeen pystyi kaivamaan puun juureen juuri sopivan kokoisen kolon heille molemmille. Haltikainen taivutti itsensä kerälle ja Dee Dee mahtui juuri sopivasti keskelle. Oli niin kovin hiljaista. Dee Deestä tuntui yhtä turvalliselta kuin kotonakin. Hän ei ollut miettinyt kotia hetkeen. Siinä öisen taivaan alla hän oli tyytyväinen, että oli Haltikaisen kanssa juuri siinä missä oli. Samalla hänellä oli kuitenkin kova ikävä kotiin Sallan luokse turvaan. Dee Dee nukahti kesken ajatustensa Haltikaisen hengityksen tahtiin.

”Dee Dee, herää”, Haltikainen kuiskasi. Dee Dee avasi silmänsä. Oli vielä pimeää. Siner-tävä valo ympäröi heitä, ja aamuyössä soi voimakas hiljaisuus. Haltikainen kysyi kohta: ”Kuuletko tuon?”. ”En. Kuulenko minkä?” Dee Dee kuiskasi unisena. ”Ihan kuin joku nyhkyttäisi. Kuului tuolta päin”, Haltikainen sanoi ja osoitti vasemmalle.

Dee Dee korotti korviaan Haltikaisen tavoin ja kurotti kaulaansa kuullakseen paremmin. Pienen matkan päästä kuului tosiaan pienen pientä nyhkytystä. ”Voih...” Dee Dee kuis-kasi. ”Mennään katsomaan”, Haltikainen sanoi ja nousi varovasti, jotta Dee Dee ei pu-toisi hänen sylistään.

He lähestyivät isoa sammaloitunutta kiveä, joka oli puoliksi lumen peitossa. Nyhkytys tuntui tulevan sen takaa. Haltikainen työnsi kuononsa sivusta ja nuuhki. Jotain puuhkaisi takaisin isolla puhalluksella ja Haltikainen pelästyessään perääntyi taaksepäin. Nyhkytys voimistui. ”Voi ei anteeksi, ei ollut tarkoitus pelästyttää”, sanoi hyvin, hyvin hento ja alakuloisen kuuloinen ääni puskasta, josta alkoi sen jälkeen kuulua liikehdintää. Puskasta ilmestyi iso ja kömpelö pitkäjalkainen hirvi. Tai siltä se Dee Deen ja Haltikai-sen mielestä näytti. He eivät olleet aiemmin nähneet vastaavaa. ”Anteeksi. Olen Siiri”, ääni sanoi surullisesti. ”Ei sinun tarvitse olla surullinen Siiri. Et sinä varmaan tahallasi pelästyttänyt. Minä olen Dee Dee, ja tässä on Haltikainen.”

”No olen minä surullinen”, Siiri sanoi ja pudisti päätään. ”Meidän seurassa ei ainakaan tarvitse olla”, Haltikainen sanoi hymyillen. ”Mutta miksi sinä itket?” hän jatkoi. ”En tiedä”, Siiri sanoi. ”En vaan tiedä...”

12. Miltä sinusta tuntuu, kun joku on surullinen?

13. Mitä sinä sanoisit Siirille nyt?

”Kai sinulla jokin syy siihen on? Onko jotain tapahtunut?”, Haltikainen kysyi. ”Ei kai. Tai en minä tiedä. En osaa sanoa”, vastasi Siiri. ”No onpa kummaa”, Dee Dee sanoi. Siiri pudisti taas päätään. Se oli surullinen ele, mutta jokin Siirissä viehätti heitä. ”Me etsimme Dee Deen kotia. Hän eksyi eilen, kun hän oli jahtaamassa huiviansa, jonka tuuli vei. Sitten minä löysin hänet ja lähdin auttamaan häntä kotiin. Näimme myös Ilveksen ja nyt sinut”, Haltikainen sanoi innokkaasti. ”Minua saa sanoa myös Riemuksi”, hän lisäsi. ”Onpa teillä sattumuksia kerrakseen”, Siiri sanoi alakuloisesti. Siiri ei ollut ihan samanlainen kuin Haltikainen ja Dee Dee. Siiri ei ollut innostuvainen niin kuin he, vaan alakuloisempi ja hiljaisempi.

”Me lähdemme tuonne suuntaan, kohti merta ja sitä kautta kotiini. Tämä on ainakin Haltikaisen mukaan se reitti, jota pitkin pääsen kotiin”, Dee Dee sanoi hymyillen. ”Haluatko lähteä mukaan?” hän jatkoi. ”En minä tiedä. Olisin vain riesa teille. Kävelen tosi hitaasti”, Siiri mumisi. ”Pyh pyh, sinullahan on meistä pisimmät jalat. Varmasti pysyt mukana!”, Haltikainen hymyili. ”Niin, mutta en minä siltikään tykkää kävellä kiirehtien, enkä minä sovi kaupunkiin. Siellä kaikki vain tuijottavat ja häättävät minua pois”, Siiri sanoi. Dee Dee oli pahoillaan, kun Siiri oli niin alakuloinen. Hän ei millään olisi halunnut jättää Siiriä yksin. ”Lähde nyt vain mukaan. Katsotaan vasta perillä, mitä tapahtuu. Kyllä sinä tänne aina pääset takaisin”, Dee Dee sanoi. Haltikainen nyökkäili vieressä hymyillen.

Haltikainen hymyili aina. Dee Deen mielestä hän oli aina niin positiivinen, että hänen kanssaan ollessa positiivisuus tarttui väkisinkin. Kunpa se tarttuisi myös Siiriin. Dee Deestä tuntui, ettei mikään voisi Haltikaisen seurassa mennä pieleen. Hän oli aina niin varma kaikesta. Onneksi hänellä oli Haltikainen mukanaan, Dee Dee ajatteli. Kaikista epäilyistään ja epävarmuuksistaan huolimatta Siiri lähti Dee Deen ja Haltikaisen mukaan. Siirille ei ollut tavallista lähteä hetken mielijohteesta yhtään mihinkään, mutta ei hänellä ollut muutakaan tekemistä tai edes kotia. Siiri oli hyvin tavallisen näköinen naarashirvi, hänen pitkät ja kauniit, mutta kömpelöt jalkansa ja hänen pitkä hassun näköinen turpansa lisäsivät vain hänen sympaattista kauneuttaan. Hänessä oli kuitenkin jotakin selittämättömän surullista ja epävarmaa. Dee Dee ei viitsinyt enää kysellä miksi Siiri oli itkenyt silloin, kun he olivat tavanneet. Hän ei halunnut pahentaa Siirin oloa, mutta Haltikainen sen sijaan oli kovin utelias. Semmoinen se Haltikainen vain oli: iloinen, huoleton ja varma. Siirin vastaukset olivat kuitenkin aina samat. Hän ei tiennyt miksi tai mikä häntä suretti. Hänen omasta mielestään hänelle ei ollut kauheasti mitään mistä iloitakaan.

14. Kuvaile oloasi, kun olet alakuloinen tai surullinen. Miltä sinun vartalosi tuntuu?
Entä mielesi?
15. Kerro mitä sinä ajattelet surutunteesta. Voit kuvailla sitä sanoin tai vaikkapa näytellä sitä.

”Eihän minulla ole sellaisia kavereita kuin te olette toisillenne”, Siiri sanoi yhtäkkiä, kun he olivat kävelemässä suuren jäätyneen järven yli. Oli niin kovin hiljaista, ettei kuulunut muuta kuin veden matalat äänet jään alla ja Siirin harmillinen ääneen sanottu ajatus. Hänen sanansa oikein kaikuivat.

”Onhan sinulla!” Dee Dee sanoi. ”Niin, sinullahan on meidät!” Haltikainen jatkoi. ”Ja meitä ei haittaa pätkeäkään, jos sinua surettaa - meidän seurassa, voit olla ihan millainen vain haluat olla. Eikä sitä aina tarvitse tietää, miksi on surullinen olo. Olet vain niin kuin olet”, Dee Dee sanoi ylpeänä. Dee Dee tunsu ylpeyttä uusista ystävistään. Ja ehkä vähän myös itsestään, kun oli niin hyvin pärjännyt eksymisestään huolimatta. Siiri pysähtyi ja tuijotti Haltikaista ja Dee Deetä aivan kuin hän miettisi keskittyneesti jotakin, mitä sanoa takaisin. Hetken hän katseli kaksikkoa haikein silmin. Sitten hän pudisti päätään ja jatkoi matkaa. Ei hän osannut siihen mitään sanoa, vaikka ilahtuikin kuulemastaan.

”Tästä täytyy mennä varovaisesti”, Haltikainen sanoi. He olivat tulleet metsän reunaan, josta lähti mäki alaspäin. Alhaalla odotti autotie. Pitkä asfalttinen tiesuikale tuntui rikkovan Dee Deen mielestä tunnelman hetkeksi. Turvattomuuden tunne tuli taas takaisin. ”Tuolla on vaarallista, Haltikainen!” Dee Dee sanoi huolestuneesti. Haltikainen katsoi tielle mieltänsä ilmein. Dee Dee näki Haltikaisen kasvoista, että jopa hänkin hieman epäro. Tiellä ei ollut nyt ruuhkaa mutta kaikki tiesivät, että hiljaistakin tietä täytyy varoa tarkasti.

Siiri tärisi hermostuneesti Haltikaisen ja Dee Deen takana. ”En voi mennä tuonne”, hän sanoi. ”Menemme kaikki siitä, se on ainoa reitti”, Haltikainen sanoi rohkeasti. ”Kyllä me pärjäämme”, Dee Dee sanoi Siirille. ”Mutta minua pelottaa”, Siiri sanoi värisevällä äänellä. ”Minua pelottaa paljon!” Hän otti askeleita taaksepäin ja painoi päätään alas surullisesti.

”Menemme yhdessä”, Dee Dee sanoi. ”Haltikainen voi mennä ensin ja sitten me menemme perässä”, hän jatkoi. Dee Deetäkin pelotti mutta ei hän uskaltanut sitä Siirille näyttää, hänen oli oltava vahva Siirin vuoksi. Tiellä oli tuona aikana mennyt vain pari autoa, mutta ne kiisivät hyvin nopeasti. Siirille tien pinta oli myös liukas. Hänellä ei ollut samanlaisia pehmeitä tassuja kuin Dee Deellä ja Haltikaisella, vaan kovat kopisevat sorakat, jotka liukuivat helposti asfaltilla kuin luistimet luisteluradalla. ”Minä menen!”, Haltikainen huusi juostessaan mäkeä alas tielle. Hän pysähtyi ja katsoi tyhjää tietä ja painui sitten vauhdikkaasti tien yli toiselle puolelle turvaan.

”Olipa hän nopea...” Siiri sanoi. ”Siiri, nyt on meidän vuoromme”, Dee Dee sanoi ja henkäisi syvään. ”Dee Dee, minua oikeasti pelottaa, en taida uskaltaa”, Siiri kuiskasi. Siirin jalat tuntuivat veltoilta ja sydän hakkasi kovaa. Hänestä tuntui väsyneeltä ja voimattomalta. ”Meidän on mentävä!”, Dee Dee sanoi itsevarmasti. ”Mennään rauhallisesti, mutta sutjakkaasti. Sinä olet niin isokokoinen, että kyllä meidän huomataan kaukaa, jos auto tulee”

16. Mitä sinä teet jännittävinä hetkinä? Onko jokin asia, joka auttaa sinua selviämään siitä olosta?
17. Miten sinä auttaisit läheistä kun heitä jännittää?
18. Kuvaile miltä sinun kehosi tuntuu kun sinua jännittää.

Dee Dee työnsi kuonollaan Siiriä eteenpäin kevyesti. Kömpelösti he laskeutuivat mäkeä alas tien reunaan. Yksi auto vilahti salamannopeasti ohi ja Siirin sydän hakkasi kovempaa kuin koskaan. Sitten oli taas hiljaista ja tie oli tyhjä. ”Nyt on meidän vuoromme”, Dee Dee kuiskasi.

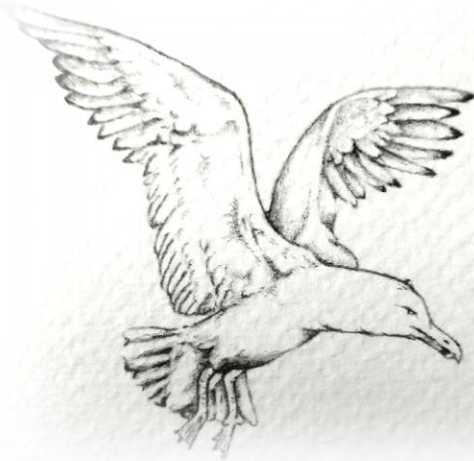
Siiri kompuroi tielle askel kerrallaan. Hän tunsu kuinka liukas tie oli ja häntä rupesi huiumaamaan. ”Rauhallisesti”, Dee Dee sanoi hiljaa ja koetti pitää Siiriä rauhallisena. Jos noin iso hirvi menettäisi malttinsa, olisi tiellä kyllä iso kaaos ja sitä Dee Dee ei halunnut. ”Minua pelottaa”, Siiri toisti ja laitto silmät kiinni. ”En uskalla katsoa, Dee Dee”, hän mumisi. ”Hyvin menee, kohta ollaan jo perillä”, Dee Dee sanoi kannustavasti. Haltikainen katsoi tien toiselta puolelta hymyillen, kun hassun näköinen kaksikko ylitti tien. Heillä oli tuuria. Tie oli niin hiljainen, että he pääsivät turvallisesti yli ilman häiriöitä.

”Teit sen!”, Haltikainen huusi. Siiri avasi silmänsä edelleen jännittynyt ilme kasvoillaan. ”Olenko...” hän aloitti ja lăsähti maahan helpotuksessa. Hänen hengityksensä oli täynnä helpotusta ja hän painoi silmänsä jälleen kiinni. ”Lepään hetken”, hän sanoi. Siiriä uuvutti moinen jännittävä hetki. Hänen jalkansa olivat edelleen hassun huterat. ”En pidä tästä lainkaan”, hän ajatteli ja nukahti kuitenkin helpottuneena. Dee Dee ja Haltikainen asettuivat myös lepäämään hetkeksi.

19. Mistä asiasta olet itsestäsi eniten ylpeä?
20. Entä oletko ylpeä jonkun toisen, ystävän, sisaruksen, äidin tai isän onnistumisesta?
21. Miltä sinusta ylpeys näyttää? Keksitkö jonkun hahmon tämän kirjan ulkopuolella joka edustaa sinusta ylpeyttä?
22. Voiko sinun mielestäni ylpeys sisältää joitakin negatiivisia piirteitä?

”Dee Dee!” huusi ääni, joka soi niin kovaa, että olisi herättänyt jokaikisen talviunia nukkuvan karhun metsästä. Kolmikko säpsähti unistaan ja he nousivat kuin salamat ylös. DeeDeen oli unisena kovin hankala hahmottaa, mistä huuto tuli. Dee Deen silmät eivät tarkentuneet vielä kunnolla ja ympäristö näytti vain sumuiselta sekamelskalta. Mutta ääni oli tuttu!

”Dee Dee! Siinä sä olet! Olen etsinyt sinua eilisestä lähtien”, kuului iloinen huuto. ”Possu!”, Dee Dee huusi ja ryntäsi hänen luokseen. Possu näytti hieman rähjäiseltä. ”Olipa matka!” Possu huokaili. ”Sinua ei ollut helppo löytää. Sinusta oltiin niin huolissaan”.

”Tässä me Haltikaisen ja Siirin kanssa etsimme tietä kotiini.” Dee Dee sanoi innosta hengästyneenä. ”Eksyin kun jahtasin huiviani”. Sitten Dee Dee jatkoi alakuloisemmin: ”En minä kuitenkaan ikinä sitä löytänyt”. Dee Deestä tuntui hassulta harmitella sitä, että oli eksynyt, kun oli kuitenkin tavannut sen vuoksi niin ihania uusia kavereita. Possun näkeminen toi niin paljon muistoja hänen kodistaan ja rakkaasta ympäristöstään, jota hän ei ollut pieneen hetkeen miettinyt. ”Minulla on koti-ikävä”, hän sanoi. ”Kyllä me tiedämme”, Haltikainen sanoi. ”Siksi me kaikki olemme täällä auttamassa sinua pääsemään kotiin”.

Dee Deen rinta täyttyi hyvästä olost. Hän tunsu sydämensä sykkivän rauhallisesti. Hänen hengityksensä tasaantui ja kevyt tuuli hipaisi hänen kasvojaan. Olipa hyvä olla. "Mutta meidän täytyisi jatkaa nyt matkaa", Possu sanoi. "Totta", Haltikainen sanoi. Oli jo iltapäivä, ja aurinko ei olisi taivaalla enää kovin kauaa. Pimeässä ei ollut niin mukava matkata. Ja niin nelikko jatkoi vaellustaan.

”Siiri, tule katsomaan!” Dee Dee huusi. Siiri käveli koko matkan muiden perässä. Tämä ei tuntunut haittaavan ketään. Ei myöskään Siiriä. Välillä muiden piti odotella häntä hetki, mutta se ei haitannut ketään. Siiriä ei jätetty. Hän tallusteli omaa tahtiaan muiden luokse, hänen päänsä roikkui hitaasti pomppien askeleiden mukaan. Tavallaan laiskasti ja tavallaan rennosti. ”Oletko ikinä nähnyt merta?” Dee Dee kuiskasi, kun Siiri oli vihdoin heidän luonaan.

Meri on hassu talvella. Pakkanen jäädyttää pinnan ja vaimentaa rauhattoman ja valtavan vesistön isoksi pelloksi. Vain kaukaisuudessa voi havaita aaltoja. Muina vuodenaikoina meri hengittää, tanssii ja raivoaa, mutta talvella meri jäätyy rannikoilla ja mumisee aavemaista ja syvää huokailuaan jääkerroksen alta. Ihan kuin se nukkuisi.

”En ole”, Siiri vastasi. ”Se pelottaa minua. Jos putoan sinne, en ikinä pääse pois sieltä. Se ei ole paikka tällaisille hirville”. Siirin epävarmuudessa oli eräänlaista varmuutta. Hän oli varma ainakin omista peloistaan. ”Ei sinne tarvitse mennä, Siiri!” Dee Dee nauroi. ”Minäkään en ole ikinä nähnyt merta ja minuakin se jännittää, mutta mennään katsomaan. Tule Siiri”, Dee Dee jatkoi hymyillen.

”Ei siinä ole mitään nähtävää. Se on jäässä”, Siiri totesi. Kaikkia hieman huvitti Siirin vastahakoisuus mutta kyllä he ymmärsivät. Oli vain harvoja asioita, joita Siiri ei pelännyt tai varonut. Sellainen Siiri oli. Lopulta Siirikin suostui ja koko porukka käveli rantaan kuuntelemaan, kun meri nukkui. Meren syvät huokailut ja muminat tuskin kuuluivat jään alta. Ne enemmänkin tuntuivat jalkojen alla. ”Kesällä meri on erilainen”, Haltikainen sanoi. ”Silloin se on hereillä yötä päivää, välillä ihan paikallaan niin, että siitä näkee taivaan”, hän jatkoi.

”Myrskyinen se on! Kamalan myrskyinen”, Possu tokaisi.

Dee Dee ja Siiri tuijottivat vain jään pintaa lumoutuneena. Tässä vaiheessa jopa Siirikin oli lumoutunut omalla tavallaan. Ihailtuaan hetken paikoillaan nukkuvaa merta he jatkoivat matkaa. ”Ei me kaukana olla enää”, Possu sanoi. Dee Deen sydän hyppäsi ilosta. Hänellä oli kova ikävä kotiin eikä hän malttanut odottaa, että pääsisi esittelemään uusia ystäviään Sallalle. ”Voi että mikä reissu!” Dee Dee ajatteli.

23. Mikä on ollut sinun tärkein reissu, jonka olet tehnyt? Iso tai pieni.
24. Kuvaile itseäsi maisemana. Jos sinä olisit maisema mitä kaikkea se pitäisi sisältää?
25. Mikä on lempitunteesi?

Haltikainen ja Possu tulivat hyvin toimeen. Possu kertoi tapansa mukaan kaikista seikkailuistaan ja Haltikainen kuunteli kiinnostuneena. Vaikka kaikki olivat varmoja, että myös Haltikainen oli varmasti nähnyt vaikka mitä, hän ei itse kokemuksistaan puhunut. Se oli hyvin salaperäistä ja kiehtovaa. Possu sen sijaan puhui. Välillä taukoamatta. He alkoivat olla lähellä kaupunkia, mutta vielä oli jonkin verran matkaa. Dee Dee ihmetteli, miten hän oli onnistunut rientämään niin kauas niin nopeasti. Paluumatkassa oli mennyt jo kaksi päivää. Tosin onhan tässä tullut muutakin tehtyä, hän ajatteli. Ei hän ollut ikinä osannut kuvitellakaan, että hän tekisi tällaista reissua ja vielä selviäisi siitä. Ja kaiken lisäksi onnellisena.

Yhtäkkiä kuului Possun kiljuntaa edestäpäin. Hän vilahti Dee Deen ja Siirin ohitse kuin salama heidän kävellessä hieman jäljessä. ”Possu! Ei!” Haltikainen huusi. Kaukana näkyi iso hahmo juoksemassa kovaa vauhtia heitä kohti ja Possu oli lähtenyt jo hätistelemään sitä pois. Haltikainen ja Dee Dee juoksivat Possun perään. Siiri jäi jähmettyneenä ja katse lasittuneena paikalleen. Mutta se oli liian myöhäistä. Iso hahmo oli napannut suurella tassulla Possun ilmasta ja Possu makasi loukkaantuneena lumessa. Hahmo kääntyi muristen.

”Ilves!” Dee Dee huusi järkyttyneenä. ”Mitä sinä teit!?” Ilves muuttui vihaisesta hämmästyneeksi. ”Ja mitä sinä täällä teet?” Haltikainen ihmetteli surullisena ja vihaisena tarkkaillen maassa makaavan Possun vointia. Possun siipi oli vaurioitunut lyönnistä. Ilves oli sen verran voimakkaampi, että vain pieni napautus oli linnulle kova osuma. Possu makasi maassa ja hengitti raskaasti.

”Voi ei, mitä minä teinkään?” Ilves kuiskasi. ”En minä tiennyt, että hän on teidän kansanne... hän vain tuli minua kohti, kun yritin tavoittaa teitä. En minä tahallani satuttanut”, Ilves sanoi järkyttyneenä. Hän perääntyi ja näytti siltä kuin olisi lähdössä karkuun. ”Ilves, sinä satutit Possua pahasti”, Haltikainen sanoi vihaisena. Hänen silmästään vierii kyynel osittain säikähdyksestä, osittain huolesta. Dee Dee ei ollut nähnyt Haltikaista noin tuohtuneena. Dee Dee katsoi kun Possu lepäsi, eikä sanonut mitään. Dee Dee yritti pysyä vahvana kun jopa Haltikainen oli vihaisen oloinen.

”Sinun pitää olla varovaisempi! Et sinä saa toisia satuttaa noin!” Haltikainen huusi. ”Mitä jos olisi käynyt pahemmin? Tämä on meidän ystävämmme!” hän jatkoi tuohtuneena. Ilves perääntyi kauemmaksi. Hän ei oikein tiennyt mitä tehdä. Hänen ajatuksensa vilisivät sumeana ruuhkana hänen päässään. Ei olisi pitänyt tulla, hän ajatteli. ”Olen hyvin pahoillani”, hän sanoi ja painoi päänsä alas. ”Lähden nyt”, Ilves jatkoi. Hän halusi vain poistua nopeasti. Hänellä ei ollut yhtään hyvää oloa, hän vain halusi takaisin kotiin piiloon.

26. Onko sinulla koskaan ollut samanlaista oloa kuin Ilveksellä?
27. Millaisissa tilanteissa sinun tekee mieli piiloutua?
28. Kerro mitä sinä ajattelet Ilveksestä?

Possu tokeni hieman ja ravisteli päätään. ”Miksi sinä ylipäätään jahtasit meitä?” hän kysyi Ilvekseltä väsyneesti. ”En minä jahdannut. Koetin vain saada kiinni ennen kuin ehditte kaupunkiin. Sinne kun en voi tulla”, Ilves huokaili. ”Tämä taitaa olla Dee Deen”, hän jatkoi ja ojensi punavalkokuvioista huivia Dee Deen suuntaan. ”Minun huivini!”, Dee Dee kiljahti iloisesti.

”Joo, se lenteli taivaalla ja juuttui pensaaseen. Ajattelin, että haluat sen varmasti takaisin. En minä sillä mitään tee, se sotkee vain maisemiani tuolla”, Ilves totesi. Dee Dee otti huivin ja nuuhki sitä silmät kiinni, hymyillen. ”Se tuoksuu vielä Sallalta ja minun kodiltani” hän sanoi. ”Ihanaa kun toit sen takaisin minulle! On vain harmi, että kävi vahinko ja Possuun sattui” hän jatkoi. ”Olen hyvin pahoillani. Toivottavasti voitte antaa minulle anteeksi”, Ilves sanoi hiljaa ja pudisteli päätään harmissaan.

Kaikki katsoivat Possua ja odottivat, että tämä sanoisi jotain. Possu hymyili ja ravisti sulkiaan. ”On minulle kuule pahemmin sattunut. Ja uskon että sinua harmittaa tämä vahinko”, Possu sanoi. ”Kyllä minä nyt sinulle anteeksi annan, toit sentään Dee Deen rakkaan huivin takaisin”

Muut nyökkäsivät Ilvekselle ja hymyilivät lempeästi. ”Olemme kaikki kuitenkin kunnossa ja se on pääasia”, Haltikainen sanoi Ilvekselle. ”Possun siipi toipuu varmasti nopeasti ja hänellä on nyt yksi tarina lisää kerrottavana”

Siiri seiso i edelleen samassa paikassa jähmettyneenä. Kaikki olivat olleet niin keskittyneitä Possuun ja ilvekseen, että kukaan ei ollut muistanut Siiriä. ”Voi Siiri” – Haltikainen sanoi. ”Oletko kunnossa?” ”Olen kai. Oletteko te?” Siiri sanoi. Tapahtuman jännitys oli saanut Siirin itkemään hiljaa, hänen isot tummat silmänsä kiilsivät kyyneleistä samalla kun hän ensimmäistä kertaa yritti näyttää urhealta. Hän ei edelleenkään liikkunut. ”Olemme kaikki kunnossa”, Dee Dee sanoi ja hymyili. ”Ja nyt lähdemme kotiin”, Haltikainen sanoi. ”Tai siis viemään Dee Deen kotiinsa!” hän jatkoi nauraen.

Kaikki hyvästelivät ilveksen. He antoivat hänelle ison halauksen, vaikka ilves ei oikein tiennyt, miten halata takaisin. Hän ei myöskään halunnut enää kömpelyydellään aiheuttaa kenellekään vahinkoa, joten hän vain seiso i siinä paikallaan. ”Nähdään taas!” he huusivat kuorossa. ”Se olisi kyllä mukavaa”, ilves ajatteli itsekseen. Päivä alkoi muuttua il-laksi ja pakkanen kiristyi kovaa vauhtia. Kaikilla oli paksut turkit, mutta kylmyys alkoi tuntua niistäkin läpi. Possu matkusti Siirin selässä korkealla. Sieltä hän näki hyvin, mi-hin he olivat menossa.

Hetken kuluttua kaupungin valot valaisivat horisontin. Ystävykset valtasi haikea tunne, koska oli aika hyvästellä Siiriä. Kaupunki on harvalle metsässä asuvalle miellyttävä paikka, mutta Siirille se olisi kuin painajainen. Siirille mieluisampi oli metsän hiljaisuus ja rauha.

”Nähdään uudestaan pian!” Dee Dee sanoi iloisesti. Siirin silmät kirkastuivat ja hän hymyili ensimmäistä kertaa. ”Ei teidän tarvitse minun takiani tulla”, hän sanoi itselleen tyypillisen vaatimattomasti. ”Minäkin taidan jäädä tässä. Siirin kanssa”, Haltikainen sanoi hiljaa. Dee Deen hymy valahti kasvoilta kuin kaatosade kesällä. ”Etkö sinä tule meidän kanssamme?” hän kysyi.

Dee Deelle tuli suurena yllätyksenä, että Haltikainen ei ollutkaan tulossa hänen mukaansa. Suru valtasi äkkiä hänen mielensä ja vei pois joka pisaran siitä ilosta, jossa hän oli hetkeä ennen leijailnut. Haltikaisen hyvästely tuli isona yllätyksenä, eikä hän ollut varautunut siihen lainkaan. Haltikaisesta oli tullut hyvin lyhyessä ajassa Dee Deelle tosi tärkeä ystävä, eikä hän halunnut erota Haltikaisesta koskaan. Hän oli kuvitellut, että tietenkin Haltikainen olisi hänen kanssaan tästä eteenpäinkin. Dee Deelle tuli omituinen tunne. Ensimmäistä kertaa hän ei halunnutkaan kotiin. Juuri sillä sekunnilla hän olisi vain halunnut jäädä Haltikaisen luokse.

”Kyllä me vielä näemme, Dee Dee! Olet ystäväni ja ystäviä ei unohdeta”, Haltikainen sanoi. ”Niin...” aloitti Dee Dee. ”Ja sinulla on Possu mukana, eikä minullakaan ole kaupungissa mukava olla. Kivempaa minulla on metsässä, niin kuin Siirilläkin”, Haltikainen sanoi hymyillen. Hän arvasi, että Dee Dee oli surullinen. ”Palaamme Siirin kanssa ja voitte aina tulla vierailemaan, nyt kun tiedätte reitin!” hän jatkoi. Siirin kasvoille kohosi helpottunut ilme. Ajatus, että Haltikainen tulisi hänen kanssaan takaisin metsään, sai hänet tuntemaan olonsa erityiseksi. Eikä hänen tarvinnut olla enää yksin.

Dee Deestä oli vaikea hyvästellä. Hän oli keskittynyt vain kotimatkaan ja uusiin ystäviinsä, eikä ollut lainkaan varautunut siihen, että hänen täytyisi joskus hyvästellä heidät. Hän tiesi kyllä, että hän vielä näkisi Siirin ja Haltikaisen, mutta silti hän tunsikin, että jokin oli loppumassa. Se oli hänestä surullista.

29. Miten sinä lohduttaisit Dee Deetä? Miten auttaisit Dee Deetä hänen pettymyksessään?
30. Mikä sinua auttaisi, jos olisit Dee Dee?

”Meidän täytyy mennä nyt”, Possu sanoi. ”Tiedän”, Dee Dee sanoi alakuloiseen sävyyn. Haltikainen hymyili kuten aina. Dee Dee ymmärsi, miksi häntä kutsuttiin myös Rie-
muksi, sillä hänen seurassaan ei koskaan voinut tuntea oloaan täysin surulliseksi, vaikka mikä olisi. Siiri itki. Sekin oli hänelle tavanomaista. Hän halasi possua ja Dee Deetä niin lempeästi kuin jättimäinen ja kömpelö hirvi voi halata. ”Me näemme vielä, joten en hyvästele”, hän sanoi kyynelten keskeltä.

”Nähdään”, Haltikainen sanoi.

”Minä rakastan teitä”, Dee Dee sanoi.

”Niin mekin sinua”, Haltikainen vastasi ja kääntyi takaisin metsään Siirin kanssa. ”Elämä on täynnä ihania ystäviä, Dee Dee. Välillä lähellä ja välillä kaukana mutta aina sydämessä”, Possu sanoi.

31. Kuvaile mitä rakkaus merkitsee sinulle. Miltä se tuntuu?
32. Entäs miltä rakkaus näyttää?

Ilta oli vihdoinkin tullut ja pakkas oli niin kova, että halu sisälle lämpimään voitti kaikki muut päivän tunteet. Sisälle, omaan kotiin, Sallan viereen, Dee Dee ajatteli toiveikkaana. ”Onko jo tuttua seutua?” – Possu kysyi Dee Deeltä. Dee Dee oli niin omissa ajatuksissaan, ettei ollut lainkaan huomannut olevansa omassa lempipuistossaan. ”Ihanaa, olemme täällä jo!” hän huokaisi. Pakkanen huurusi, taivas oli musta. Dee Dee henkäisi syvään helpotuksesta. ”Onpa ihanaa olla kotona”, hän sanoi. ”Mennään, niin pääset sisälle. Minäkin haluan jo lepäämään”, Possu sanoi. Hitaasti he kävelivät puiston läpi. ”Katso, Dee Dee” Possu kuiskasi. ”Katso taivasta!”.

”Vihreää! Aivan vihreää!” Dee Dee kiljahti innosta ja istahti hankeen lumoutuneena. He katsoivat taivaalle ilmestyviä vihreitä, aavemaisesti liikkuvia väri-ilmiötä. ”Ne ovat reventulia, Dee Dee. Joskus ne muuttavat taivaan vihreäksi” Possu sanoi hymyillen. Dee Dee oli sanaton. Hän vain tuijotti taivaalle, hänen taivaalleen, hänen lempipuistossaan. ”Vihreä taivas”, hän ajatteli, kaikki on tosiaan mahdollista.

He kävelivät puistosta Dee Deen kotiin. Dee Dee oli vuoroin innoissaan kotiin pääsystä, vuoroin väsynyt reissusta. Salla avasi oven.

”Dee Dee!” Salla huusi ja levitti kätensä valmiiksi ottamaan Dee Deen vastaan. Dee Dee hyppäsi Sallan syliin ja hetkeksi kaikki muu maailmassa hävisi. Dee Dee olisi halunnut kertoa Sallalle koko seikkailunsa juurta jaksain, mutta sillä hetkellä, Sallan sylissä, hänen ei tarvinnut tehdä mitään. Siinä hän sai olla, hetken vain. Oli ihanaa olla kotona, hän ajatteli.

Kiitos oikealle Dee Deelle, joka antoi inspiraation tarinalle ja joka jeesaa mua jokaikinen päivä.

Kiitos erinomaista kuvituksista äidilleni, Edwina Goldstonelle.
Kiitos teille kaikille jotka olivat mukana tässä tarinassa tavalla tai toisella:

Hartikainen
Valtteri
Kaarina
Arto
Juha
Markku
Gary
Kira
Sini ja Sara
Ella, Anna, Anna, Sanni ja Jonna

Nähdään seuraavassa!